

Roční volnočasový projekt pro lidi s autismem

Miriam Hronová, Adéla Miklová, Lucie Růžičková, Stanislava Švédová, Petra Švihelová, Barbora Kittlerová

Nedej se, přidej se!

Pravidelné setkávání v kroužku
s přírodovědnou tematikou

Úvod

Přírodovědný kroužek vychází z potřeb Asociace pomáhající lidem s autismem APLA-JM o. s. (dále jen APLA-JM) s cílem rozšířit nabídku volnočasových aktivit svým klientům. Byl zaměřený na vzdělávací aktivity orientované na poznávání přírody v průběhu čtyř ročních období s důrazem na ekologickou a environmentální tematiku. Věnovali jsme se praktickým činnostem, proběhla také podzimní výsadba ovocných stromků a nácvik tábornických dovedností. Nedílnou součástí byl kontakt se zvířaty (lamy, ovce, kozy) a naučné procházky a činnosti související s pobytem venku. Na terénních schůzkách jsme také pozorovali přírodu, odchytávali a určovali živočichy v terénu a pracovali s přírodninami. Interiérové schůzky byly zaměřené na poznávání přírody všemi smysly, porozumění aktuálním dějům v přírodě, nechyběly ani tvořivé činnosti a prožitkové hry.

Kroužek probíhal formou pravidelných setkání jednou za týden a jeho náplň byla obměňována jednou měsíčně. Kroužek trval jeden kalendářní rok a probíhal v zimních měsících v interiéru, v prostorách Rezekvítku nebo ZŠ Štolcova, v letních měsících venku v areálu Lamacentra Hády či jeho blízkém okolí. Náplň jednotlivých schůzek byla vytvářena s ohledem na specifické a individuální potřeby osob s poruchami autistického spektra (dále jen PAS). Podporovala jejich začleňování do běžného života prostřednictvím environmentálně orientovaných činností s prvky zážitkové pedagogiky.

Přírodovědný kroužek pro lidi s PAS byl podpořen grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů. Vznikl v rámci projektu „Spojme síly, vraťme brněnské přírodě její bohatství“ a spadá pod klíčovou aktivitu „Nedej se, přidej se!“. Díky této podpoře navštěvovali účastníci kroužek po celý rok zdarma.

2

Tento materiál popisuje jednotlivé aktivity vytvořené pro pravidelné setkávání osob s PAS v Přírodovědném kroužku. Je určen jako návod či inspirace pro pedagogy, kteří pracují s dětmi či dospělými osobami s PAS.

O cílové skupině

Nábor účastníků, jejich evidenci a získávání potřebných informací pro úspěšnou tvorbu a realizaci kroužku zajišťovala APLA-JM. Přírodovědný kroužek byl tvořený a realizovaný pro osoby s PAS. Kroužku se účastnili lidé ve velkém věkovém rozpětí a s různou mírou a formou postižení. Nejmladší účastník měl 5 let, nejstarší 25 let, ale nejčastěji a s největší pravidelností se kroužku účastnili děti ve věku od 7 do 15 let.

Podmínky účasti na kroužcích

Účastníkem se mohla stát osoba s PAS. Před první návštěvou kroužku vyplnil účastník či jeho rodič závaznou přihlášku do kroužku a dotazník "O mně", který byl zaměřený na získání potřebných údajů o účastníkovi, které umožnily úpravu aktivit dle individuálních potřeb zapojených osob.

Specifika osob s PAS

PAS je celoživotní neuro-vývojové postižení, které má vliv na sociální a komunikační schopnosti jedince. Způsobuje jejich sociální slepotu, hluchotu i němotu. Děti s autismem si neumí hrát a neobejdou se bez pomoci ostatních. Stejně tak mladí lidé s tímto postižením jsou často izolováni od společnosti, jelikož je pro ně náročné navazovat vztahy, seznamovat se s novými lidmi, trávit volný čas.

Každého účastníka jsme lépe poznali pomocí rozhovoru s rodiči a dotazníku „O mně“, který nám rodina poskytla. Důležité bylo zjistit úroveň samostatnosti, specifické potřeby klienta a v neposlední řadě jaký motivační přístup zvolit, tak aby se do kroužku zapojil a užil si jej podle svých možností a schopností. Vzhledem k tomu, že skupinka byla vždy různorodá, jak věkově tak mírou postižení, bylo nutností mít připraveno více úrovní jednotlivých úkolů či záložní aktivity pro konkrétní klienty.

Pro osoby s PAS je důležitá předem daná struktura a plán činností. Rozvrh činností a vizualizace času jim pomáhá dopředu si představit, co se bude dít. Díky tomuto opatření předcházíme případné nervozitě a stagnaci při plnění aktivit. Pokud účastník dopředu ví, co se bude dít a jak dlouho, je pro něj náplň kroužku lépe představitelná a snadněji ji akceptuje.

Velmi nápomocnou se stala i vizualizace jednotlivých úkolů a celého programu schůzky, kterou jsme používali pravidelně. Zkoušeli jsme různé prostředky, zejména obrázky s popisky, šipky, reálné předměty, rozvrhové tabule, osobní tabulky s rozvrhem činností, magnetickou tabuli, na které jsme vizualizovali činnost pomocí magnetických obrázků, které nastínily průběh činností apod.

Velmi důležité při přípravě aktivit pro osoby s PAS je udržet účastníky motivované. Zaujmout je natolik, aby se chtěli aktivit kroužku účastnit.

Osoby s PAS inklinují k rigidním, navyklým činnostem (například u počítače nebo televize, odpoledne po škole), je to pro ně známou, komfortní zónou, ze které se jim často nechce vykročit. V neznámém prostředí při nových aktivitách se často cítí nejistě, a proto k novým aktivitám nejsou motivovaní. V rámci individuálního přístupu jsme tedy zjišťovali i možnosti motivace jednotlivých klientů. Vyhledávali jsme motivační předměty a činnosti, které jsme používali v případě stagnace.

Čím déle a častěji se klienti kroužku účastnili, tím menší byla potřeba vnější motivace. Kroužek se pro ně stal předvídatelnou a zábavnou činností. Samozřejmě vše záviselo na více subjektivních okolnostech, jako je například momentální nálada, okolnosti dne apod.

Hlavní cíle

Tyto cíle jsou nadřazené dílčím cílům z jednotlivých schůzek.

- smysluplné trávení volného času pro lidi s PAS
- zprostředkování pozitivních zážitků
- podpora socializace lidí s PAS v rámci volného času

- získání nových vědomostí a dovedností z přírodovědné oblasti směřujících k lepšímu začleňování do běžného života
- budování pozitivního vztahu k přírodě a ochraně životního prostředí

Příprava a koordinace kroužku

Příprava aktivit

Při přípravě a realizaci kroužků jsme se řídili několika základními pravidly:

- individuální přístup a motivace
- úkoly v různých obtížnostech (lehčí/těžší verze)
- vizualizace úkolů a předem daná struktura kroužku
- zajištění doprovodu a způsob práce jeden na jednoho

Také je důležité myslet na časovou flexibilitu – program je dobré vymýšlet tak, aby byla ke každé činnosti časová rezerva. Účastníci projektu byli velmi rozdílní ve schopnostech ať už daný úkol pochopit nebo ho vykonat. Pro tyto účely jsme měli připravené záložní aktivity, abychom vyplnili zbývající čas u těch, kteří stihli úkol dříve.

4

Nábor klientů

APLA-JM nabízí volnočasové kroužky, výlety i letní pobytové tábory již mnoho let. Rozšíření o přírodovědný kroužek bylo skvělým zpestřením v nabídce našich aktivit. Nebylo tedy náročné zajistit účast, nejen z řad stávajících klientů. Nábor probíhal pomocí pozvánky a letáčku o kroužku. Ten jsme rozeslali emailem a zveřejňovali na FB stránkách a webu. Také jsme oslovili rodiče a pedagogy dětí ze ZŠ Štolcova – základní škola pro žáky s autismem (**Základní škola Brno, Štolcova, příspěvková organizace**) a ZŠ Vídeňská (**Základní škola, Praktická škola a Dětský domov Brno, Vídeňská, příspěvková organizace**).

Komunikace s rodinou

Důležitou roli sehrála komunikace s rodinou. Ještě před zahájením kroužku jsme se věnovali přípravě informačního portfolia o každém účastníkovi. Informace jsme získávali pomocí setkání s jedním z rodičů a vyplněním dotazníku „O mně“. Zjišťovali jsme především úroveň samostatnosti, způsoby komunikace, specifické potřeby (například někdo nesnese umazané ruce, někdo se bojí holubů, jiný nesnese změnu plánu apod.), čím a jak motivovat. Zajímaly nás také zájmy klienta, a kladli jsme například tyto otázky: Co má rád? Co jej uklidní, motivuje...? Zda jsou běžné záchvaty agresivity, vzteku a jak na ně reagovat? Informace získané od rodiny či účastníků byly využity výhradně pro přípravu kroužku a koordinátorka z APLA-JM je předávala všem zúčastněným dobrovolníkům i lektorům.

Koordinátorka APLA-JM také pravidelně komunikovala s rodiči účastníků kroužku, aby s nimi domluvila čas, místo srazu a předání účastníků před zahájením a po ukončení schůzky kroužku.

Osoby s autismem málokdy sdílí zážitky, ještě méně často pocity. Ze zkušenosti víme, že rodiče jsou velmi vděční, když jim podáme zpětnou vazbu z kroužku. O tom, co jsme dělali, jak se účastník choval, co se mu podařilo. Případné konzultace problémového chování jsou také nejlepší s rodičem dítěte. Projevený zájem o přizpůsobení kroužku nebo naučení se zvládat tyto situace dodává rodině důvěru v pořadatele kroužku. Mohou se tak zapojit a pomoci vymyslet např. lepší motivační systém aj. Pravidelně jsme pořizovali fotografie a videa, která jsme rodičům posílali.

Nábor dobrovolníků a jejich zaškolení

Dobrovolníci byli velkou měrou zapojeni do chodu kroužku již od přípravy pomůcek před zahájením prvních setkání. Dostatečný počet personálu je pro práci s touto cílovou skupinou nezbytný. Ve většině případů je nutný individuální přístup – jeden asistent pro jednoho účastníka, který se nám osvědčil i při ostatních volnočasových aktivitách.

Klienti tak procházeli programem vždy za doprovodu a asistence dobrovolníka. Tvořili dvojici, která se snažila zapojit do celkového dění kroužku. Každý podle svých možností a schopností. Každý, kdo doprovázel účastníka kroužku, byl oficiálním dobrovolníkem APLA-JM na základě smlouvy o dobrovolnické činnosti. Dobrovolník byl zaškolen v oblasti první pomoci a problematiky PAS. Nejdůležitější však bylo průběžné předávání informací o programu a klientovi. Každý dobrovolník tedy dopředu věděl, koho bude na kroužku doprovázet a jaká jsou specifika daného klienta.

5

Je důležité dobrovolníkům předat hodnotové poslání celého kroužku. Vysvětlit, že je důležitý empatický přístup a samotná účast klienta více než kolik se konkrétně naučí nových dovedností. Obecně se nám osvědčilo udržení dvojic po více setkání. Klient se s dobrovolníkem sžije, naučí se navzájem vnímat a komunikovat. Každé další setkání za doprovodu stejného dobrovolníka je vždy velkým přínosem, který je dále využit při zpětné vazbě. Zpětnou vazbu koordinátorka podávala dobrovolníkům a lektorům po každém setkání.

Koordinace konkrétní schůzky (příchod, odchod, předání dětí)

Ke každé schůzce jsme řešili:

Tvorba skupinek – Stanovili jsme maximální počet účastníků, což bylo šest osob a jejich asistenti. Snaha byla o vytvoření homogenních skupin dle věku a schopností účastníků.

Přihlašování účastníků – probíhalo cca týden dopředu před každou schůzkou, abychom věděli, kdo se zúčastní a kdy je kapacita naplněna. Přihlašování probíhalo především prostřednictvím komunikace s rodiči.

Organizace spojená s účastí na schůzce – podle počtu přihlášených účastníků a jejich schopností jsme zajistili potřebný počet dobrovolníků a upravili program schůzky. Ke každé schůzce koordinátorka z APLA-JM předávala instrukce lektorkám (v Rezekvítku či Lamacentra), dobrovolníkům a rodičům účastníků či samotným účastníkům.

Instrukce pro lektory/ky:

- počet účastníků, jejich jména a kontakt na odpovědné osoby
- počet dobrovolníků, jejich jména a jejich kontaktní údaje
- čas a místo setkání s dobrovolníky

Instrukce pro dobrovolníky/ce:

- program kroužku a informace o klientovi, kterého doprovázel
- čas a místo převzetí účastníků od rodičů (před kroužkem)
- čas a místo setkání s lektory/kami
- čas a místo předání účastníků rodičům (po kroužku)
- předání kontaktů na rodiče a lektory/ky

Instrukce pro rodiče účastníků či účastníky:

- čas a místo srazu s dobrovolníkem (před kroužkem)
- čas a místo předání účastníků rodičům (po kroužku)
- předání kontaktů na dobrovolníka a lektory/ky

Pravidelné schůzky a jejich témata

6

měsíc – organizátor: téma

březen – Rezekvítek: jarní poslové a seznámení s kroužkem a organizátory (interiér)

duben – Lamacentrum: zvířata, farma, lamy a ovce (terén)

květen – Lamacentrum: rostliny (terén)

červen – Lamacentrum: péče o území – odstraňování invazních druhů (terén)

červenec – Rezekvítek: terénní výukový program – vodní živočichové
(terén – okolí Brněnské přehrady)

srpen – Lamacentrum: táboření – postavení stanu, opečení špekáčků, aj. (terén)

září – Lamacentrum: poznávání podzimní přírody (terén)

říjen – Lamacentrum: Kozel zahradníkem – výsadba stromků aj. (terén)

listopad – Rezekvítek: podzimní příroda – stromy a příprava zvířat na zimu (interiér)

prosinec – Rezekvítek: zvířata aktivní v zimě a vánoční čas (interiér)

leden – Rezekvítek: ptáci v zimě a dokrmování (interiér)

únor – Rezekvítek: třídění odpadů a recyklace (interiér)

Březen:

jarní poslové

Časová dotace: 90 minut

Místo: Interiér – prostory Rezekvítku

Cíl schůzky:

Účastníci se seznámí s organizátory kroužku, jeho náplní, místy realizace (Rezekvítek – interiér, Lamacentrum – terén) a s ostatními účastníky. Seznámí se s jarními posly – rostliny jarního aspektu, ptáci a žáby. Naučí se poznávat byliny jarního aspektu, vyberou vhodné materiály na stavbu hnízda ptáků, seznámí se se 4 druhy žab, jejich vývojem, hlasy a zahrají si na jarní migraci.

Materiál a pomůcky:

harmonogram schůzky, záznamová kartička na vybarvování, barevné pastelky (žlutá, zelená, oranžová a modrá), obrázky smajlíků ☺☹☺, štítky na jmenovky, barevné fixy, gumová žabka, reálné hnízdo ptáků 2 druhy, zpívající plyšoví ptáci, namalovaná vajíčka ptáků, sáčky s materiálem vhodným k tvorbě hnízda s popisky (větvičky, listy, jehličí, tráva, mech, lišejník, hlína), sáčky s materiálem nevhodným na tvorbu hnízda s popisky (korálky, provázky, igelitové sáčky, hřebíky, aj), zalaminovaný nápis „ANO“ na zeleném papíru, zalaminovaný nápis „NE“ na červeném papíru, klíč k určování hnízd ptáků a vajíček, fotky reálných ptáků s názvy, plátno se siluetami stromů, zalaminované obrázky kytek, zalaminované fotky kytek – 2 sady, zalaminované názvy rostlin – rodové i druhové jméno, zalaminované názvy kytek rozstříhané na 2 části jednu část nalepíme na obrázek kytky a druhou část na její fotku, určovací klíče kytek, 2 zalaminované fotky (pohledy do korun neolistěných stromů a pohledy do korun olistěných stromů), text k jarnímu aspektu a nárokům jarních bylin na světlo, CD přehrávač nebo PC, CD se zvuky žab, zalaminované fotky žab

7

Harmonogram schůzky / Motivace / Vizualizace

- pro vizualizaci jednotlivých úkolů využijeme zelenou šipku, kterou umístíme před každou aktivitu, po jejím skončení se posune k další aktivitě, aby bylo jasné, kterou činností se právě zabýváme
- každý účastník na začátku kroužku obdrží svoji záznamovou kartičku s harmonogramem schůzky a obrázkem květu; květ je složen ze 4 okvětních lístků a každý z nich má svoji barvu znázorněnou barveným obrysem. Počet okvětních lístků odpovídá počtu úkolů na schůzce
- konec úkolu a jeho splnění si každý účastník znázorňuje vymalováním okvětního lístku odpovídající barvy (na každém stanovišti máme nachystané pastelky dané barvy a jejich barva je stejná jako barva nápisu činnosti v programu)

Osnova:

Seznámení s kroužkem a jeho náplní, ukázka prostor (10 minut)

1. Seznámení účastníků kroužku (5 minut)
2. Blok aktivit pro jednotlivce (30 minut)
 - Ptačí hnízda – z čeho jsou vyrobená?
 - Vývoj žáby
 - Rostliny jarního aspektu

PŘESTÁVKA (10 minut)

3. Blok kolektivních her (30 minut)
 - Hra na migraci a rozmnožování žab
 - Hádání hlasů žab

Hodnocení kroužku a rozloučení (5 minut)

popis aktivit:

Seznámení s kroužkem a jeho náplní, ukázka prostor

- Představíme program této schůzky a jeho části pomocí harmonogramu schůzky připevněného na tabuli. Vysvětlíme funkci zelené šipky, která dětem pomůže k lepší orientaci v čase a přiblíží jim, kolik úkolů je čeká.
- Představíme kroužek a jeho náplň. Provedeme účastníky místností, kde budou interiérové schůzky probíhat, a nastavíme si pravidla chování v těchto prostorách. Zmíníme další místa, kde budou schůzky probíhat.
- Vysvětlíme motivaci – každý účastník dostane kartičku s programem a obrázkem čtyřčetného květu, za splnění úkolu si jedinec vybarví odpovídající okvětní lístek barevnou pastelkou, každé stanoviště má svoji barvu.

8

Pomůcky: harmonogram schůzky, záznamová kartička na vybarvování

1. Seznámení účastníků kroužku

Vyzveme účastníky, aby si posedali do kruhu ke stolu. Ukážeme jim plastovou žabku a vysvětlíme, že kdo dostane do ruky žabku, tak má za úkol říct svoje jméno a může také doplnit, na co se na kroužku těší. Potom si každý napíše své křestní jméno na lepicí štítek a nalepí si ho na tričko, abychom navzájem věděli, jak se kdo jmenuje...

Pomůcky: štítky na jmenovky, barevné fixy, gumová žabka

Poznámka: Pokud účastník nechce mluvit, nenutíme ho. Se jmenovkou účastníkům pomáhají asistenti a vytvoří si jmenovku i pro sebe.

2. Blok aktivit pro jednotlivce

Na stolech máme připravená tři stanoviště. U každého stanoviště je také papír s instrukcemi, co má účastník dělat a pokyny pro asistenty. Některé úkoly jsou ve více obtížnostech, aby se vhodně mohli zapojit všichni účastníci s ohledem na jejich schopnosti. Ještě než se účastníci zapojí do aktivit, stručně okomentujeme, co je na jednotlivých stanovištích čeká. Účastníci plní úkoly samostatně, případně s pomocí asistenta nebo vedoucího kroužku.

- **Ptačí hnízda – z čeho jsou vyrobená?**

Účastník má za úkol prohlédnout si reálné ptačí hnízdo. Podle svého pozorování má roztřídit materiál vhodný a nevhodný na stavbu hnízda. Vhodné materiály skládá pod zelený nápis „ANO“ a nevhodné pod červený nápis „NE“. Za splnění úkolu si může účastník zmáčknout zpívajícího plyšového ptáčka a seznámit se tak s jeho hlasem. Po splnění úkolu vybarví oranžovou pastelkou okvětní lístek s oranžovým okrajem.

Pomůcky: reálná hnízda ptáků – 2 druhy, zpívající plyšoví ptáci, namalovaná vajíčka ptáků, sáčky s materiálem vhodným k tvorbě hnízda s popisky (větvičky, listy, jehličí, tráva, mech, lišejník, hlína), sáčky s materiálem nevhodným na tvorbu hnízda s popisky (korálky, provázky, igelitové sáčky, hřebíky, aj.), zalaminovaný nápis „ANO“ na zeleném papíru, zalaminovaný nápis „NE“ na červeném papíru, klíč k určování hnízd ptáků a vajíček, fotky reálných ptáků s názvy

- **Vývoj žáby – skládání víceúrovňového puzzle**

Účastníci mají na stanovišti nachystané 4 pytlíky s puzzle. Mají za úkol poskládat puzzle vývojových stádií žab, a pak své obrázky seřadit za sebou tak, jak vývoj žáby probíhá. Po splnění úkolu vybarví zelenou pastelkou okvětní lístek se zeleným okrajem.

Pomůcky: zalaminované foto rosničky, vícevrstvé puzzle, obrázky vývojových stádií žab – zvětšené (fungují jako předloha pro skládání jednotlivých stádií), puzzle – každý vývojový stupeň v jednom pytlíčku s popisem a číslem (pořadí 0 – vajíčka není v pytlíku, 1 – pulec, 2 – pulec se zadními končetinami, 3 – pulec s předními i zadními končetinami, 4 – dospělá žába)

- **Rostliny jarního aspektu**

Tato aktivita je připravená ve dvou obtížnostech. Účastníci mají za úkol najít k obrázku rostliny její fotografii a určit název rostliny. Název určí dle schopností:

Lehčí varianta úkolů: Část názvu rostliny je na obrázku a druhá část na fotce dané rostliny, vytvořením správné dvojice zjistí celý název rostliny.

Těžší varianta úkolů:

Určí název pomocí jednoduchého určovacího klíče.

Po splnění úkolu vybarví žlutou pastelkou okvětní lístek se žlutým okrajem.

Pomůcky: plátno, zalaminované obrázky kytek, zalaminované fotky kytek – 2 sady (jednu nalepíme gumou na obrázek kytky), zalaminované názvy rostlin – rodové i druhové jméno, zalaminované názvy kytek rozstříhané na 2 části (jednu část nalepíme na obrázek kytky a druhou část na její fotku), určovací klíče kytek, laminované foto – pohled do korun neolistěných stromů, laminované foto – pohled do korun olistěných stromů, text k jarnímu aspektu a nároků jarních bylin na světlo

Poznámka: Zájemci ještě mohou vybrat pohled do korun stromů, který by odpovídal jarnímu období (vybírají z olistěných a neolistěných korun). Asistent může přečíst text k jarnímu aspektu.

Přestávka

3. Blok kolektivních her

Vysvětlíme účastníkům, že tento blok je zaměřený na společné hry a po jeho splnění si vybarvíme poslední (modrý) okvětní lístek a schůzka tím bude téměř končit. (Ještě bude následovat hodnocení.) V tomto bloku máme záměrně nachystané dvě hry, ale děti jejich počet dopředu neznají, abychom mohli pracovat s časem a neměli problém s tím, že jsme všechny nestihli nebo nám naopak zbývá moc času.

- **Hra na migraci a rozmnožování žab**

Před aktivitou si nachystáme plátno s rybníkem a tunel na prolézání, celou trasu vyznačíme provazem. Vysvětlíme účastníkům, jak je těžká cesta žáby do její rodné tůňky a jaké nebezpečí na ni číhá. Vyprávění doplníme obrázky silniční značky „Pozor, žáby!“ a také žabích podchodů a umístíme je do hracího pole. Účastníci si budou hrát na žáby, které mají za úkol bezpečně dopravit své vajíčko do rodné tůňky.

Pravidla hry:

Žabka vezme vajíčko a doskáče s ním k žabímu podchodu.

S vajíčkem žabka proleze podchodem a vajíčko uloží do tůňky = nakladla do vody vajíčka.

Poznámka: Je vhodné určit, kolik má každá žabka (= dítě) vajíček odnést.

Pomůcky: prolézací tunel, lano, vajíčka žab – papírové kuličky, plakát tůňky, foto žabích podchodů a silniční značky, obrázek cesty žáby k tůňce, fotografie vajíček žáby

- **Hádání hlasů žab**

Účastníky posadíme do kroužku. Postupně jim pustíme hlasy čtyř žab. Po každém zvuku ukážeme fotografii žáby, která tento zvuk vydává, a řekneme její název. Pak položíme doprostřed kroužku fotografie žab a účastníci budou zvuky žab hádat. Buď mohou vyslovit její název, nebo jen ukázat na obrázek odpovídající žáby.

Pomůcky: CD přehrávač nebo PC, CD se zvuky žab, zalaminované fotky žab

5. Hodnocení kroužku a rozloučení

11

Děti ohodnotí pomocí smajlíku, jestli se jim program líbil. Mohou hodnotit schůzku jako celek jedním smajlíkem nebo každou její část. Kdo chce, může doplnit slovní komentář.

Pomůcky: harmonogram schůzky, lepicí guma, obrázky smajlíků 😊 😐 😞

Zkušenosti z praxe

Většinu aktivit plnili účastníci s nadšením či bez větších potíží. Téma žab bylo celkově oblíbené, pouze u aktivity s prolézacím tunelem nechtěli někteří jednotlivci spolupracovat. Do aktivity jsme je tedy nenutili a nechali jsme je pouze přihlížet.

Pro případ potřeby jsme v záloze měli nachystanou výtvarnou činnost – vytváření kvetoucího stromu pomocí vodových barev a foukání brčkem. Účastníkovi dáme na A4 předkreslenou siluetu stromu s větvemi. Nad větve udělá vodovkou ve vybrané barvě kaňku a tu pomocí brčka rozfouká a vytvoří tak různé květy. Tuto aktivitu jsme využili pouze jednou, pro chlapce, který byl velice neklidný a negativně naladěný, bohužel neměl zájem téměř o žádnou z nabízených aktivit kromě hry s prolézáním tunelu. U ostatních účastníků jsme nezaznamenali žádné problémy při realizaci jednotlivých činností.

Duben

Časová dotace: 90 minut

Místo: Lamacentrum

Cíl schůzky: Seznámení se s terénem Lamacentra, prozkoumání možností kam v areálu můžeme a kam ne. Seznámení a rozpoznání jednotlivých zvířat – ovcí, koz a lam. Pochopení základních principů schůzky v Lamacentru – schůzky budou probíhat v terénu v prostorách Lamacentra. Pro větší komfort účastníků je připraven altánek, který slouží jako zázemí.

Materiál a pomůcky:

- průvodní list – kartička s názvy úkolů/harmonogramem schůzky a s políčky na razítka za splněné úkoly
- razítko s lamí stopou
- slepá mapa Lamacentra, nálepky z kontrolních bodů, kam má účastník dojít
- pracovní náčiní na práci se zvířaty – pytlík s granulemi, kyblíky nebo konvičky na nošení vody, lopaty na úklid
- obrázky velikosti A4 na podporu hry ANO/NE
- procesuální schéma k aktivitě slepá mapa

12

Harmonogram schůzky/motivace/vizualizace

- kartička s body programu a místo pro razítka ve tvaru kopýtek – za každý splněný úkol jedno razítko
- přivítání, prohlídka Lamacentra, svačina, rozcvička, krmení lam, úklid kálišť, doplnění vody do kbelíku lamám, hra na hádání – razítka děti dostanou vždy okamžitě po vykonání aktivity

Dubnová schůzka v Lamacentru

Program:

- 🕒 přivítání
- 🕒 úvodní hra: mapa

"farmářský den":

- 🕒 rozcvička
- 🕒 krmení lam a ovcí
- 🕒 úklid kálišť
- 🕒 doplnění vody a sena
- 🕒 závěrečná hra: hádání

Razítka za splněné úkoly:

a	a	a	a
a	a	a	a

Poznámka: Některým účastníkům je třeba pomoci s hlídáním si kartičky, která je provází průběhem schůzky. Od toho jsou zde asistenti, kteří pomáhají se čtením i s tím, aby se kartička vrátila zpět do kapsy. Pro větší komfort účastníků je dobré pořídit plastové obaly, tzv. obědové obaly na kartičky. Výhoda těchto obalů je v tom, že kartičku je možné nosit kolem krku na provázku.

Osnova:

Úvod a přivítání, seznámení s programem (5 minut)

1. Prohlídka areálu Lamacentra pomocí hry se slepou mapou (10 minut)

PŘESTÁVKA (10 minut)

2. Farmářský den

- Rozcvička (5 minut)
- Seznámení se zvířaty (15 minut)
- Krmení lam a ovcí (15 minut)
- Úklid kališť (10 minut)
- Doplnění vody (10 minut)

3. Hra na hádání správných odpovědí (5 minut)

Hodnocení, rozloučení (5 minut)

popis aktivit:

Úvod a přivítání

Všechny děti přivítáme, krátce představíme program schůzky a vysvětlíme motivaci – získávání razítek za splněné úkoly. Na závěr tohoto úvodu děti dostanou první razítko do své průvodní kartičky.

13

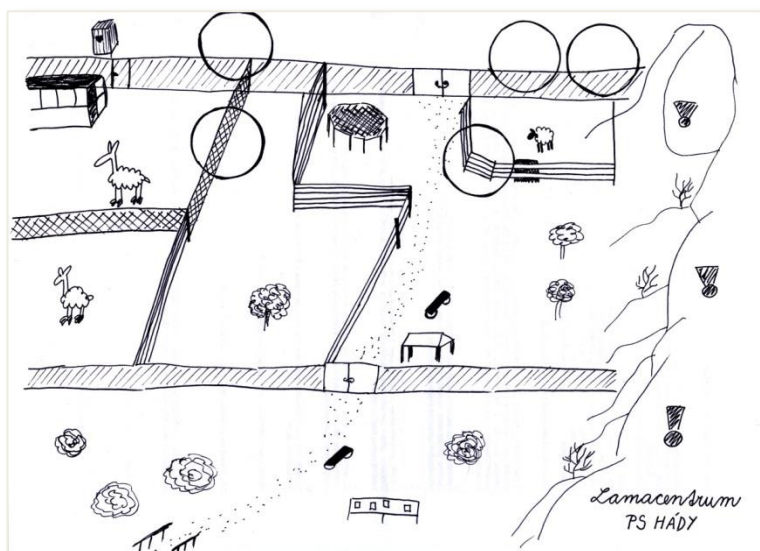
Pomůcky: kartičky s harmonogramem schůzky a políčky k razítkování, razítko, poduška

1. Prohlídka areálu Lamacentra

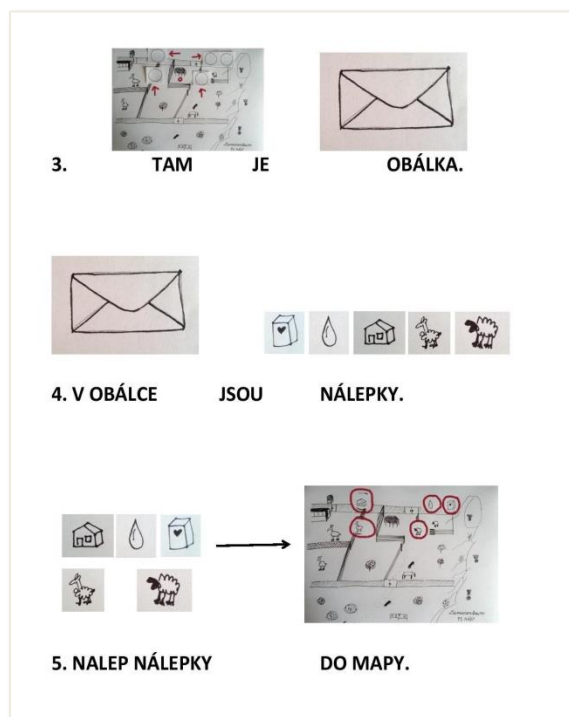
Každý účastník dostane do ruky mapu s načrtnutým terénem Lamacentra s jasně definovanými místy, kam má jít. Jedná se o nejdůležitější body v areálu – výběh lam a ovcí, toalety, tekoucí voda, domek zaměstnanců. Pokud se účastníkům podaří na správné místo dojít, najdou zde obálku s nálepkami, každý si jednu nálepku vezme a vylepí do své mapy na určené místo, které je vyznačeno prázdným kroužkem. Na nálepkách jsou nakreslené symboly navštívených míst – ovce, lama, kadibudka, kapka vody, domek. Za splnění úkol získá od lektora/ky druhé razítko do průvodní kartičky.

Pomůcky: slepá mapa Lamacentra, obálky s nálepkami.

Slepá mapa Lamacentra:

Procesuální schéma:

Přestávka na svačinu (10 minut)

2. Farmářský den (celkem 55 minut)

- **Rozcvička (5 minut)**

Stejně jako farmáři začínají svůj den rozcvičkou, i my si spolu zacvičíme, aby děti vybily část nahromaděné energie a u zvířat byly klidnější. Zvolíme jednoduché cviky, např. natáhnout se co nejvýše, kdo se dokáže nejvíce ohnout, atd.

Na závěr děti dostanou třetí razítko do své průvodní kartičky.

- **Seznámení se zvířaty (15 minut)**

Úvod této aktivity provedeme v altánku a pak následně v prvním výběhu, kde ještě nejsou přímo zvířata – lamy jsou za ohradou a účastníci si tedy mohou vybrat, jestli s nimi chtějí být v kontaktu nebo ne. Děti se seznámí s každodenními úkoly v péči o zvířata. Je třeba je nakrmit, postarat se o dostatek vody a poklidit po nich. Řekneme dětem, že toto budou jejich další úkoly, které budou plnit postupně. Na závěr rozdáme dětem další razítko do průvodní kartičky.

Poznámka: Ke každému úkolu ohledně práce kolem zvířat byl sepsán krátký text s vysvětlením jednotlivých aktivit. Také zde byly uvedeny některé zajímavosti ohledně krmení zvířat, hnojení jejich trusem a výdrži velbloudovitých bez zdroje pitné vody.

Tyto texty byly rozdány asistentům nebo účastníkům a oni se mohli soukromě s jejich obsahem seznámit. Vedoucí programu navíc byl po celou dobu na blízku a vysvětloval jednotlivé potřebné informace ohledně zvířat. Účastníci se tedy např. dozvěděli, jak se kolem zvířat pohybovat, jak se k nim chovat, ale i co v žádném případě nedělat atp.

Pomůcky: texty o zvířatech, ilustrace s informacemi, jak se chovat ve výběhu a jak provádět jednotlivé aktivity

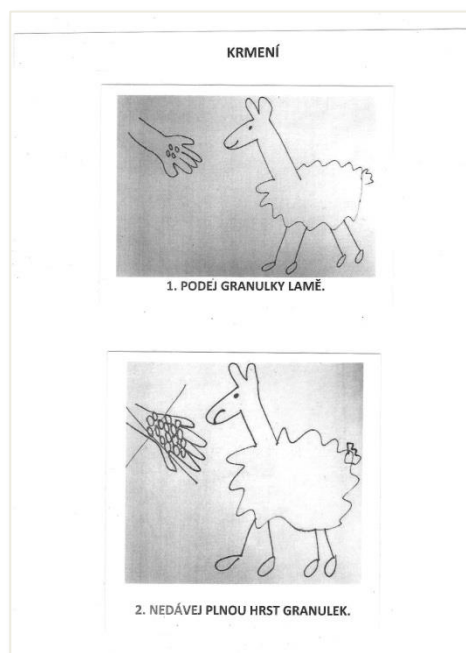
- **Krmení lam a ovcí (15 minut)**

Stejně jako farmáři se musí o svoje zvířata postarat, musíme i my naše zvířata nakrmit. Vstoupíme do výběhu k lamám, kterým nabízíme připravené granulky. S dětmi úzce spolupracují jejich asistenti, dohlížejí na bezpečný pohyb ve výběhu, v souladu se zásadami, které jsme probrali v úvodu. Lektor/ka průběžně rozdává další granule ke krmení, zároveň představuje jednotlivá zvířata.

Po nakrmení lam se přesuneme k výběhu ovcí, které krmíme pouze přes plot. Lektor/ka také představuje jednotlivá zvířata a doplňuje dětem granulky. Na závěr této aktivity děti dostanou další razítko do své průvodní kartičky.

Poznámka: Někteří účastníci měli problémy s přímým kontaktem se zvířetem, vadil jim přímý dotek. Pro tyto účastníky byly nachystány mělké misky, ze kterých mohli zvířata krmít. Ve většině případů měla přítomnost většího zvířete za následek celkové zklidnění a soustředění na daný úkol. Kontakt se zvířetem většího vzrůstu (buť za plotem) byl velmi pozitivně kvitován. Jejich pozitivní reakce se projevila hlavně na ochotě se o nich něco dozvědět, krmít je, pohladit si je, či si s nimi „promluvit“ nebo si je vyfotit.

Pomůcky: granule, misky, ilustrace – obrazové schéma jak krmít zvířata

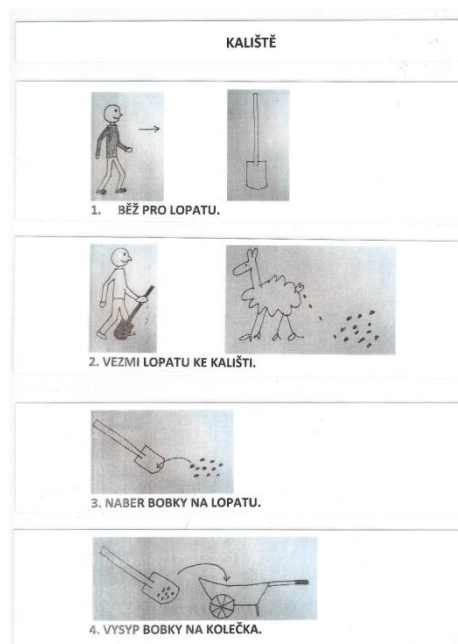

15

- **Úklid kališť (10 minut)**

Další úkol, který čeká farmáře, a tedy i naše děti, je úklid trusu. Děti opět vstoupí do lamího výběhu, vysvětlíme jim postup, rozdáme lopatičky a hrábě a ukážeme názorně, jak budeme postupovat. Děti s pomocí náradí pak samostatně se svými asistenty uklízejí trus do připravených kyblíků či koleček. Po splnění tohoto úkolu děti dostanou další razítko do své průvodní kartičky.

Poznámka: Dětem je vysvětleno, že trus zvířat se užívá jako hnojivo a že tedy je dobré k němu tak přistupovat. Jednoduché ovládní malé lopatky a kyblíku zvládl každý účastník, nicméně ne každý účastník byl ochoten tuto činnost vykonat. Je vhodné k této aktivitě nikoho nenutit. Opět byla u vysvětlování postupu poklizení trusu u lam k dispozici ilustrace – obrazové schéma s postupem.

Pomůcky: lopatky, hrábě, kyblíky, ilustrace – obrazové schéma s postupem úklidu

• Doplnění vody (10 minut)

Úkol pro děti je jednoduchý – nabrat vodu do konve a odnést ji do místa, kde jsou ji zvířata zvyklá pít. Děti se svými asistenty jdou ke kohoutku s vodou, naberou vodu do konve a jdou ji vylít do kyblíku – napajedla. Za tento splněný úkol děti také dostanou razítko do průvodního listu.

Poznámka: I tento úkol by doprovázen obrazovým schématem, které měl vedoucí stále u sebe i ve výběhu.

Pomůcky: konvičky nebo kyblíky na vodu, ilustrace s obrazovým schématem postupu práce

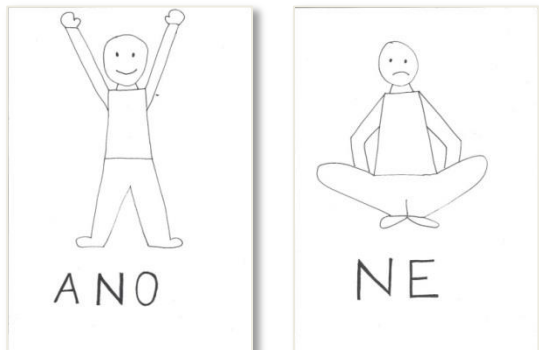

3. Hra na hádání správných odpovědí ANO/NE (5 minut)

Tento úkol je založen na tom, aby dítě vyhodnotilo, zda větu, kterou jim vedoucí říká, mohou označit jako pravdu nebo lež. Ke každé větě byl přichystán obrázek, který měl pomoci si problematiku představit.

Děti se postaví do kruhu kolem lektora/ky, ten jim vysvětlí pravidla hry: postupně jim představuje jednotlivé obrázky a vždy k nim řekne nějaký výrok, který se týká Lamacentra. Pokud dítě zhodnotí, že lektor/ka říká pravdu, má za úkol zvednout ruce nad hlavu a řekne „ano“. Pokud si ovšem myslí, že vedoucí lže, tak si dřepne na zem a řekne „ne“.

16

Příklad 1: vedoucí říká: „V Lamacentru žije lama jménem Čert.“ (pravda)

Dotaz doprovází obrázkem A4, na kterém je zobrazen čert z pohádek. Děti by měly natáhnout ruce k nebi a říct „ano“

Příklad 2: vedoucí říká: „Lamy mají rády zmrzlinu.“ (lež)

Dotaz doprovází obrázkem A4, na kterém je zobrazen kornout s třemi kopečky zmrzliny. Děti by si měly dřepnout.

Na závěr děti dostanou poslední razítko do své průvodní kartičky.

Poznámka: Tuto aktivitu jsme často používali v závěrečném opakování schůzek.

Děti ji snadno pochopí a ochotně se jí účastní.

Pomůcky: obrázky tištěné na formátu A4

Hodnocení, rozloučení

Na závěr s dětmi slovně zhodnotíme, co se komu líbilo a nelíbilo, ukončíme schůzku a rozloučíme se.

Zkušenosti z praxe:

Fungovalo: Jednoduché úkoly a aktivity, které mají jasně definovaný začátek a konec. Úzký kontakt se zvířaty, ke kterým se člověk běžně do blízkosti nedostane.

Nefungovalo: V jednom případě jsme se setkali s nepochopením principu fungování Lamacentra. Nejsme ZOO, a tudíž mohou návštěvníci respektující naše pravidla přímo chodit za zvířaty a krmit si je našimi granulami. Toto porušení všeobecně známých „pravidel“ chování v ZOO nebylo vždy snadno přijato. Chlapec se necítil jistě v situaci, kdy se pravidla porušovala. (Je přece známo, že do výběhů se zvířaty se nesmí a zvířata se nesmí krmit. A i když dostane granule od zaměstnanců, jakmile je dostane, jsou JEHO a svým krměním přece zvířata krmit nesmí. Kdo to dělá, porušuje pravidla...) Tohoto účastníka jsme tedy zabavovali jiným způsobem – měli jsme nachystané texty na čtení, popř. jednoduché aktivity, které mohl plnit sám za přítomnosti asistenta.

Květen

Časová dotace: 90 minut

Místo konání: Lamacentrum

Cíl schůzky:

Děti se seznámí s různými druhy živočichů, kteří jsou přímými opylovači rostlin, seznámí se se životem včel a vyzkoušejí si jejich způsob života ve volné přírodě při hře na „sbírání nektaru“ z květů. Další aktivity se věnují rostlinám, jejich vývoji a rozpoznání jejich částí.

Materiál a pomůcky:

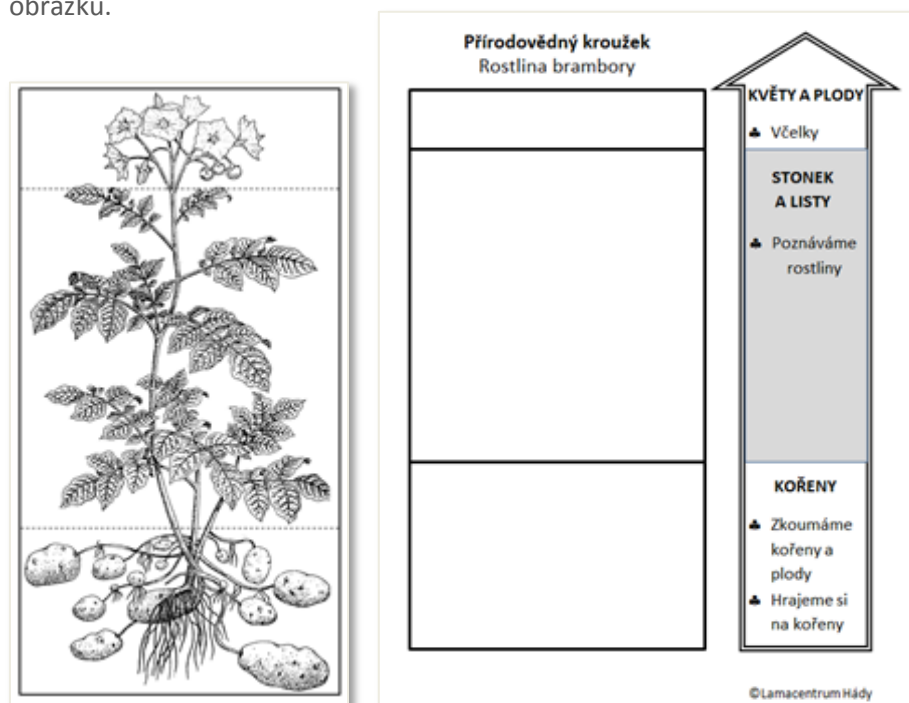
- průvodní list pro harmonogram schůzky – rozdělený na tři části, k tomu rozstříhané tři části rostliny, které patří na pracovní list – konkrétně: KOŘENY, STONEK + LISTY, KVĚTY + PLODY = dohromady tvoří OBRÁZEK ROSTLINY brambory
- lžičky, kytky, váza, provázek, voda
- politická mapa světa – k aktivitě o cestování plodin

- informace o základních plodinách putujících k nám z velké dálky (např. rajče, česnek, banán)
- fotografie banánové pouti – sázení, zraní, sklizení, doprava, uskladnění, prodej
- pracovní list s obrysy listů, fáborky, knihy na určování stromů
- tykadla, škrabošky, plastové pipety, potravinářské barvivo, kelímky, včelí úl z lepenky, květy z barevného papíru
- fotografie složeného oka, informace o životě včel a jiného hmyzu, který opyluje
- mungo fazole

Harmonogram schůzky/motivace/vizualizace

Schůzka jako celek je koncipovaná k získávání tří částí obrázků, které dohromady vytvoří obrázek rostliny brambory. Každou část rostliny dostanou účastníci za splnění daných úkolů. Části si nalepí pomocí lepidla na pracovní list, který si nosí v průběhu schůzky s sebou.

Na pracovním listě jsou i jasně napsány jednotlivé aktivity, které musí účastníci splnit. Účastníci jsou upozorněni na to, že rostlina roste od kořenů, tudíž i my budeme plnit úkoly od spodu obrázku.

Pracovní list květen a obrázek rostliny brambory na rozstříhání a následné nalepení na pracovní list

Osnova:

Úvod a přivítání v Lamacentru a svačina (5 min)

1. **Kořeny (10 min)**
2. **Stonek a listy (15 min)**
3. **Květy a opylovači (15 min)**
4. **Namáčení fazolek munga (5 min)**
5. **Pozdravení se se zvířátky Lamacentra (5 min)**

Hodnocení, rozloučení (5 min)

popis aktivit:

Úvod a přivítání – děti v Lamacentru přivítáme, krátce představíme program, průvodní list a systém sbírání jednotlivých částí obrázku brambory.

1. Kořeny (10 minut)

Lehčí varianta úkolů:

- **Zalívání kytky**

Na louce je připravena vázička s kytkou a dlouhým kořínkem (provázek) přes celou louku. Děti mají za úkol chodit podél kořínku a nosit po lžičkách vodu kytičce a zalívat ji.

Poznámka: U tohoto úkolu jsme se setkali s ochotou opakovat ho stále dokola. Výhoda byla v tom, že účastníci měli jasně definovaný začátek a konec úkolu.

- **Poznávání ovoce a zeleniny**

Děti dostanou „nákup“, který je tvořen plastovým a plyšovým ovocem, ale i sýrem nebo konzervami. Děti mají za úkol roztřídit nákup do košíků podle druhu na ovoce, zeleninu a ostatní potraviny.

Těžší varianta úkolů:

- **Původ ovoce a zeleniny**

K této aktivitě si přichystáme obrázky: politická mapa světa a k tomu některé vybrané ovoce a zelenina. V našem případě rajčata, česnek a banán na kartičkách. Děti si s asistenty přečtou krátké texty o těchto plodinách. Mají za úkol určit na mapě, odkud pocházejí. Jako pomůcku mohou použít přiložené informace o původu plodin a také o ekonomické a energetické náročnosti přepravy.

- **Banánová pouť**

K této aktivitě máme připraveno 6 fotografií z cesty banánu od místa pěstování až do obchodu. Z druhé strany máme obrázky opatřeny pořadovými čísly a zajímavými informacemi z putování. Účastník má banánovou pouť seřadit podle časové posloupnosti a rozhodnout, jak vypadá cesta banánu, než se dostane na náš stůl. Po seřazení podle obrázků může fotografie otočit, podle čísel jednoduše zkontrolovat správnost a přečíst si k jednotlivé etapě krátký text.

Poznámka: těžší varianta úkolů je pro účastníky, kteří odmítali jednoduchý úkol zalévání kytky. Tyto úkoly plnili zároveň i ti, kteří měli zájem si vyzkoušet vše.

Za splnění tohoto úkolu děti dostanou první část obrázku do průvodního listu – kořeny rostliny brambory.

Pomůcky: vázička s kytkou a provázky, lžičky, kyblík s vodou, politická mapa světa – k aktivitě o cestování plodin, informace o základních plodinách putujících k nám z velké dálky (např. rajče, česnek, banán), fotografie banánové pouti – sázení, zrání, sklizení, doprava, uskladnění, prodej

2. Stonek a listy (15 minut)

Na území Lamacentra jsou červenými fáborky označeny keře a stromky. Děti mají za úkol rozeznat, které keře a stromky to jsou. Opět máme připraveny dvě varianty obtížnosti úkolu.

Lehčí varianta úkolu:

- **Pracovní list s obrysy listů**

Děti dostanou pracovní list s obrysy tvaru osmi druhů listů. Mají za úkol v terénu najít stejný tvar listu, jako mají na papíře. Hledání správných listů ulehčují fáborky na stromech a keřích. Aby nebyl úkol tak jednoduchý, fáborkem jsou označeny dva stromy navíc. V případě, že objeví ten správný, list utrhnou a připevní si ho následně na papír (lepidlem, izolepou nebo kancelářskými sponkami).

Těžší varianta úkolu:

- **Obrysy listu stromů s jejich latinskými názvy**

Děti mají stejný úkol jako při lehčí variantě – tedy najít správné listy podle obrysů na pracovním listě, ale navíc pomoci klíčovými a encyklopedie určit i název stromu či keře.

Po splnění tohoto úkolu děti dostanou druhou část obrázku rostliny brambory – stonek s listy. S pomocí asistenta si jej nalepí do průvodního listu.

Poznámka: Ukázalo se, že pro některé účastníky je jakýkoliv stupeň této aktivity příliš těžký. Nedokázali porovnat tvar listů s tvary na papíře. V tomto případě jsme volili aktivitu tak, aby pro ně byla zábavná a aspoň částečně poučná – účastníci společně s asistenty obcházel fáborky označené stromy a keře, zastavili se u nich a pozorovali je. Měli si všimnout listů, jestli má rostlina trny, květy nebo něco jiného zajímavého.

Pomůcky: Pracovní list s obrysy listů, fáborky, knihy na určování stromů

3. Květy a opylovači (15 minut)

Těžší varianta úkolu:

- **Poznávání včel** – teoretická část pro starší účastníky.

Máme připravené obrázky rostlin a pylových zrn ve dvou barevných spektrech – rozdíl ve vidění člověka a včely. Jednotlivá barevná spektra mají být názornou ukázkou toho, jak rostliny vypadají pro nás a jak vypadají pro hmyz – lákají hmyz na jiné barvy. Děti je mají za úkol spárovat a prohlédnout si je.

Dále máme připravené obrázky zabývající se životem včel a včelstev, kterými se mohou zabavit ty děti, které se nechtějí účastnit společných aktivit nebo se chtějí dozvědět více informací.

Pomůcky: fotografie složeného oka, informace o životě včel a jiného hmyzu

Lehčí varianta úkolu:

- **Hra na opylování** – děti si v této aktivitě vyzkouší sbírání nektaru z květů jako včelky.

Na louce máme nachystané umělé květiny s kelímky plnými barevného nektaru. Nektar je voda obarvená potravinářským barvivem. Jsou připraveny 3 základní barvy – červená, žlutá a modrá.

Děti se za pomoci tykadel a škrabošky přemění na včelky dělnice. Lektor/ka je včelí královna a představí svým dělnicím jejich domov – úl, tvořený malými buňkami, do kterých si včelky dělnice dají svůj kelímeček. Každá včelka dostane do ruky plastovou pipetku (nebo plastovou stříkačku) a má za úkol sbírat nektar z květů a nosit ho do úlu. V úlu nektar vypustí z pipetky do kelímku a může jít na louku pro další. Tentokrát ovšem jinou barvu.

Na závěr vyhodnotíme šikovnost a úspěšnost včel, pochválíme děti za množství přineseného nektaru.

Poznámka: Aktivita byla vytvořena tak, aby ji zvládly všechny kategorie účastníků. Pro ty, kterým se zdála příliš jednoduchá, byla ztížena tím, že měli za úkol vytvořit z barev nektaru v květech novou barvu, např. zelenou (museli donést modrou a pak žlutou z umělých kytek), oranžovou (červená a žlutá) nebo fialovou (modrá a červená).

Pokud mají děti zájem, můžeme se více věnovat míchání různých barevných odstínů.

Tato aktivita se setkala s velkým úspěchem, děti velice bavila, ochotně běhaly pro nektar dokonce i děti, které jinak pohyb odmítají. I po delším čase děti na tuto aktivitu vzpomínaly. Jednoduchou motorickou prací se stříkačkou pomohl vysvětlit i nákras, připravený pro tuto aktivitu.

Pomůcky: tykadla, škrabošky, plastové pipety, potravinářské barvivo, voda, kelímky, včelí úl z lepenky, květy z barevného papíru; fotografie složeného oka, informace o životě včel a jiného hmyzu

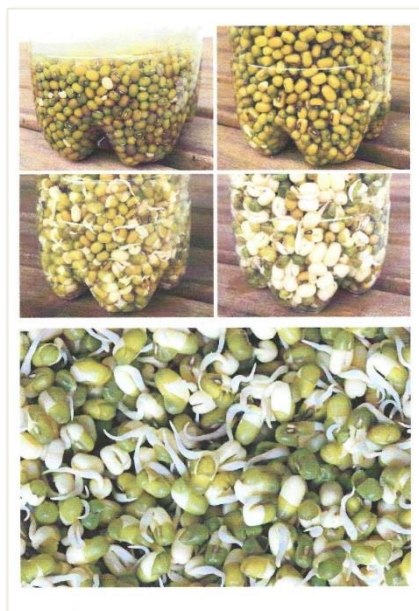
21

Za tento splněný úkol děti dostanou poslední část obrázku k nalepení na průvodní list – květy.

4. Namáčení munga ve sklenici (5 minut)

Děti měly za úkol přinést si z domu malou uzavíratelnou skleničku. Lektor/ka rozdá každému hrstku fazolek munga, ty si děti dají do své skleničky a zalijí trochou vody. Pak mohou doma sledovat, jak mungo klíčí. Ukážeme si s dětmi obrázky, jak postupně fazolky vyklíčí, vysvětlíme, jak se o ně mají starat, jak často proplachovat a měnit vodu, a kdy si je mohou sníst.

Pomůcky: mungo fazolky, uzavíratelné skleničky (rezerva pro ty děti, které si nedonesou vlastní), obrázky klíčení fazolek

5. Pozdravení se zvířátky Lamacentra (5 minut)

Na závěr programu vezmeme děti do výběhu za lamami. Krátce připomeneme, jak se musíme u zvířat chovat. Ve výběhu děti mohou lamy pohladit nebo nakrmit z ruky či plastové misky.

Pomůcky: granulky, plastové misky

Hodnocení, rozloučení (5 minut)

Na závěr s dětmi slovně zhodnotíme, co se komu líbilo a nelíbilo, ukončíme schůzku, rozloučíme se.

Zkušenosti z praxe

Fungovalo:

Velmi se nám osvědčilo mít připravené obrazové i textové materiály pro ty děti, které se nechtějí účastnit společných aktivit. Vyplatí se vyhledat takové informace k tématu, které jsou zajímavé a nepříliš známé. Když se například někdo při společných činnostech necítí dobře, tyto materiály výborně poslouží – děti si je mohou jít s asistenty samostatně prohlížet, čímž jednoduše odvedeme pozornost od situace, která pro dítě nebyla příjemná.

S velmi pozitivním ohlasem se setkala hra na včelky. Měli jsme obavu, že si děti nebudou chtít nasadit škrabošky a tykadla, ale děti s tím neměly vůbec problém. Velice je bavilo taky míchání barev.

Nefungovalo: tato schůzka měla zbytečně mnoho aktivit a byla příliš složitě strukturovaná. Příště bychom vystačili s polovinou aktivit.

Červen

Časová dotace: 90 minut

Místo konání: Lamacentrum

Cíl schůzky:

Účastníci se seznámí s okolím Lamacentra, zejména s chráněným územím v sousedství. Obezdnají se s ochranou přírody včetně praktické péče a naučí se v přírodě správně chovat.

Materiál a pomůcky:

panoramatický snímek výhledu na Brno rozstříhaný na pruhy, podložka a klipsy pro přichycení jednotlivých dílů fotografie, mapka území s vyznačenými třemi panely naučné stezky a doplněná o otázky (odpovědi lze vyčíst právě na zmíněných panelech), karty se symboly – piktogramy s tematikou ochrany přírody a chování člověka v přírodě, korálky dvou barev (část z nich popsané písmenky L, A, M v dostatečném počtu tak, aby si každý účastník mohl poskládat přívěšek se slovem "LAMA"), tenké barevné bužírky, ochranné pracovní rukavice

23

Harmonogram schůzky/motivace/vizualizace

Pro vizualizaci jednotlivých úkolů máme připravený seznam úkolů s jednoduchými kresbami. Dětem na začátku schůzky úkoly představíme, po splnění každého úkolu si na seznamu ukážeme, co nás ještě čeká.

Osnova:

Úvod a přivítání – sraz na vyhlídce nad Lamacentrem (5 minut)

1. Seznámení se s okolím (10 minut)

- Výhled na Brno
- Naučná stezka

Přestávka (10 minut)

2. Chráněná území (20 minut)

- Znaky a symboly (CHÚ, piktogramy s chováním v přírodě)
- Prožitková prohlídka PP Kavky

3. Invazní druhy (20 minut)

- Hra na hledání topolů
- Praktická likvidace jedinců invazního druhu

4. Lamacentrum (20 minut)

- Návštěva výběhů, lamy, kozy ovce, krmení vytrhanými rostlinami

Hodnocení, rozloučení (5 minut)

Úvod a přivítání – SRAZ NA VYHLÍDCE NAD LAMACENTREM – SEZNÁMENÍ

S PROGRAMEM (5 minut)

- představíme program a jeho části
- vysvětlíme motivaci – za splnění úkoly na stanovišti každý dostane korálek s písmenkem a na konci programu si je poskládáme do přívěšku. Po splnění všech úkolů se přesuneme do Lamacentra, kde budeme krmit zvířata

Pomůcky: tenké barevné bužírky dle počtu účastníků, dostatečný počet korálků s písmeny L, A, M

1. Seznámení se s okolím (10 minut)

Představíme účastníkům prostor, kde se právě nacházíme. Jsme na kraji zarůstajícího etážového lomu (co je to lom, co se tu těžilo), okolní příroda je chráněná a z vyhlídky vidíme Brno. Necháme účastníky, aby se zorientovali. Máme připravenou lehčí a těžší variantu prvního úkolu podle zdatnosti jednotlivců.

Lehčí varianta:

- **Výhled na Brno**

a) Účastníci se společně s lektorem/kou a svými asistenty snaží určit význačné body, které jsou vidět z vyhlídky (např. Špilberk, Petrov, nemocnice v Bohunicích...), zkusíme najít městské části, kde účastníci bydlí, kam chodí do školy apod.

b) Účastníci dostanou sadu karet vzniklých rozstříháním panoramatické fotografie Brna pořízené z této vyhlídky. Jejich úkolem je seřadit karty za sebe tak, aby daly dohromady celé panorama. Jednotlivé karty přichycují ve správném pořadí na kartonovou podložku pomocí kancelářských klipsů.

Těžší varianta:

- **Naučná stezka**

Zájemci dostanou mapku okolí s vyznačenými informačními panely naučné stezky. K mapce jsou přiloženy otázky. Úkolem je zorientovat se podle mapky v terénu, najít infopanely a vyčíst z nich odpovědi na otázky.

Za splněný úkol účastníci dostanou první korálek a barevnou bužírku, na kterou si ho rovnou navléknou. Na konci bužírky si nejdřív musí zvládnout udělat uzel, aby korálky neztratili. Asistenti účastníkům bužírku s korálky dále opatrují po celou dobu programu.

Poznámka: Těžší varianta úkolu je určena pro zvědavější nebo aktivnější děti, případně děti upřednostňující samostatnou práci. Se svým asistentem se mohou tomuto úkolu věnovat, jak dlouho chtějí, mohou procházet informace na naučných panelech. Limitní je pouze společný odchod z terénu do Lamacentra.

Pomůcky: panoramatický snímek výhledu na Brno rozstříhaný na pruhy, podložka a klipsy pro přichycení jednotlivých dílů fotografie, mapka území s vyznačenými třemi panely naučné stezky a doplněná o otázky (odpovědi lze vyčíst právě na zmíněných panelech).

2. Chráněná území (20 minut)

Probereme s účastníky různé typy chráněných území, jak v terénu poznáme, že vstupujeme do CHÚ a k čemu nás v terénu nabádají různé piktogramy. Společně nahlédneme do PP Kavky na malou „smyslovou ochutnávku“.

- **Znaky a symboly (CHÚ, piktogramy s chováním v přírodě)**

Přesuneme se ke vstupu do PP Kavky. Rozklíčujeme nejprve, co znamená cedule na sloupku při vstupu. Další aktivita se věnuje znakům a symbolům (piktogramům), které můžeme vidět na informačních tabulích v přírodě. Připraveny máme obrázky těchto symbolů a s účastníky společně určujeme, co který symbol znamená. Symboly např.: přírodní rezervace, zákazové značky – rozdělávání ohně, volný pohyb psů..., povolené aktivity – stanování, rybaření... Za tento úkol děti také dostanou korálek, tentokrát s jiným písmenem.

- **Prožitková prohlídka PP Kavky**

Vstoupíme s účastníky – již poučenými, jak se v CHÚ chovat – do PP Kavky na komentovanou prožitkovou prohlídku. Zde neplníme s dětmi žádné úkoly, pouze poznáváme právě kvetoucí rostliny, určujeme, jaké mají barvy, čicháme k nim, jestli voní, povídáme si o tvaru či velikosti, o využití některých rostlin jako léčivek apod.

(Zvídavé zaujmou vlastnosti právě kvetoucí krásné a vzácné rostliny třemdavy bílé, která vylučuje silně hořlavé silice a toxické látky způsobující v kombinaci se slunečním zářením poleptání kůže.) Sledujeme hmyz, zavřeme oči a posloucháme ptáky, šumění listů a jiné zvuky. Vnímáme tvary, barvy, vůně atd.

25

Pomůcky: karty se symboly – piktogramy s tematikou ochrany přírody a chování člověka v přírodě.

3. Invazní druhy (20 minut)

Vysvětlíme pojem “invazní druh” tak, aby i děti porozuměly dané problematice. Nesnažíme se o odborný výklad, stačí, když děti porozumí tomu, proč v daném území některé rostliny škodí jiným, vzácným a chráněným.

- **Hra na hledání topolů**

Zahrajeme si hru, při které se naučíme rozpoznat nežádoucí topol kanadský od našich druhů (růže, javory, duby) a nakonec účastníci pomohou s likvidací tohoto invazního druhu.

Před zahájením programu jsme do terénu v řídkce zarostlém etážovém lomu pod různé dřeviny ukryli kelímky

s různými korálky („semínky“ dané dřeviny). Děti mají v rámci hry za úkol přinést „semínka“ topolů kanadských. To znamená, že musí poznat topol od jiných dřevin, což prokáží tím, že přinesou jen správné korálky. S dětmi si před zahájením hry stanovíme okruh, ve kterém mohou hledat (plocha asi 4000 m²). Za sesbíraná „semínka“ děti dostanou třetí korálek s dalším písmenem.

- **Praktická likvidace jedinců invazního druhu**

Když už děti topol kanadský dobře znají, rozeznají ho od ostatních rostlin a z úvodu ví, proč je zde nežádoucí (zopakujeme), mohou pomoci s jeho potlačováním na Hádech. Na vlastní kůži si vyzkouší aktivně pečovat o chráněnou přírodu. Děti motivujeme i tím, že vytrhanými rostlinami nakrmíme zvířata v Lamacentru.

Účastníkům rozdáme pracovní ochranné rukavice a názorně jim předvedeme správnou techniku vytrhávání těchto rostlin. Každý účastník vytrhává s kořenem tak velké výmladky, na které si troufne. Dbáme na to, aby se děti pohybovaly pouze v bezpečném terénu, a aby se při činnosti neporanily. Za tento poslední úkol děti dostanou čtvrtý korálek s posledním písmenem. Společně s asistenty zkompletují korálky do přívěšku s nápisem „LAMA“ a pověsí si ho například na batůžek nebo klíče.

Poznámka: Děti vytrhávání výmladků topolu kanadského většinou velice baví. Mají radost, že dělají něco užitečného a kupka vytrhaných rostlin je jasným měřítkem jejich úspěšnosti. Je potřeba, aby asistent korigoval a určoval, jak velkou rostlinu účastník vytrhne – méně zdatní si vybírají ty nejmenší výmladky, aby při aktivitě zažívali úspěch, silné chlapce baví vytrhávat velké kořeny. Koho práce příliš nezaujala, u toho velmi dobře fungovala motivace krmení zvířat.

Pomůcky: ochranné pracovní rukavice

26

4. Lamacentrum (20 minut)

Vytrhané invazní rostliny naložíme na vozíček nebo kolečka nebo jen tak vezmeme do rukou a odneseme do Lamacentra, kde účastníci rostliny rozdělí mezi všechna zvířata (lamy, ovce, kozy), pro která je to vítané zpestření jídelníčku. Pro děti je takové krmení zase velkou odměnou za jejich práci.

Hodnocení, rozloučení (5 minut)

Ukončení programu, krátké shrnutí toho co jsme dnes dělali a proč, motivace pro příště.

Zkušenosti z praxe:

Program zaměřený na poměrně náročné téma chráněných území jsme se snažili pojmout co nejpestřeji, aby si každý účastník našel to své. Úkol na postřeh a přemýšlení (panorama), vnímání přírody (návštěva CHÚ), samostatný úkol pro zvláště přemýšlivé a individuální jedince (mapa + infopanely), pohybová hra (nošení korálků), fyzická odměna – jednoduchý výrobek

(přívěšek z korálků), manuální činnost s jasnými výsledky (vytrhávání výmladků) a odměna ve formě kontaktu se zvířaty.

Fungovalo: Vytrhávání náletových dřevin děti bavilo. Přesto jeden chlapec tuto aktivitu odmítal, jako motivace ale skvěle zafungovalo sdělení, že těmito rostlinami pak půjde krmít zvířata. Připomenutí, že čím víc rostlin, tím více bude krmení pro zvířata, je podnítilo k vyšší aktivitě, a práce pro ně byla náhle smysluplná a radostná.

Červenec

Časová dotace: 240 minut

Místo: terén – Brněnská přehrada

Cíl schůzky: Naučit se orientace v terénu podle fotografií. Vyzkoušet si odlovy vodních bezobratlých živočichů, pozorovat je a přesvědčit se o jejich rozmanitosti. Procvičit si své pozorovací schopnosti a zjistit, jaký má význam maskování zvířat v přírodě. Vyzkoušet si pokus s povrchovým napětím vody a spojit si to s životem některých vodních živočichů. Naučit se měřit teplotu vody.

Materiál a pomůcky: štítky na jmenovky, fixy, plastové nádoby z kinder vajíčka, chia semínka, barva na obličej – modrá, fotky trasy, fotografie míst vedoucích k rybníku a označených obrázky kapek, planktonní sítky, bílé misky, entomologické pinzety, krabičkové lupy, obrázkové určovací klíče vodních bezobratlých živočichů, podsedačky, prostředek na mytí nádobí, staré hliníkové mince nebo komponenty na tvorbu naušnic, lano, žabky (hračky) různých barev a velikostí, kuchyňská síta, akvaristické sítky, fixy na alkoholové bázi, dřevěná žába vydávající zvuky, procesuální schémata k odlovům vodních bezobratlých živočichů a k pokusům s vodou

Harmonogram schůzky / Motivace / Vizualizace

- pro vizualizaci jednotlivých úkolů využijeme kartičku s obrysem obrázku rozděleným na čtyři části
- konec úkolu a jeho splnění si každý účastník znázorňuje přilepením jedné části samolepky ledňáčka říčního

Osnova:

Úvod a přivítání – seznámení s programem (10 minut)

1. Proměna v žáby (10 minut)

2. Po stopách žabích vzpomínek (40 minut)

PŘESTÁVKA (10 minut)

3. Rybník (70 minut)

- odlov vodních bezobratlých
- pokusy s vodou

PŘESTÁVKA (10 minut)

4. Hra „Hledání maskovaných žabek“ (25 minut)

5. Potok (60 minut i s přesunem)

- odlov vodních bezobratlých

Hodnocení, rozloučení (5 minut)

popis aktivit:

Úvod a přivítání – seznámení s programem

- Představíme program a jeho části.
- Vysvětlíme motivaci – za splnění úkolu si účastník nalepí část nálepky do své kartičky. Zdatnější účastníci také mohou získat část zašifrované abecedy, aby na konci programu rozšifrovali název živočicha vyobrazeného na nálepce.
- Vytvoříme si jmenovky.

Pomůcky: štítky na jmenovky, fixy, kartičky na dolepování nálepky s šifrou, rozstříhané nálepky ledňáčka říčního na 4 díly dle počtu účastníků, části zašifrované abecedy dle počtu účastníků

1. Proměna v žáby

Seznámíme účastníky s úvodním příběhem žabky, kterou po dlouhé zimě vzbudilo sluníčko a teplo a vydává se na každoroční pouť do svého rodného rybníku, aby zde nakladla vajíčka. Poté vyzveme účastníky, aby zavřeli oči a zkusili si představit, že se proměnili v žábu. Jakmile účastníci uslyší zvuk žáby (využijeme zvukové zvířátko žábu) všichni otevřou oči.

Prozradíme jim, že si žába cestu do své tůňky pamatuje a cítí, jak blízko vody je. K tomu jim pomáhá kapka vody, kterou zájemcům nakreslíme na ruku pomocí barev vhodných na obličej. Každému účastníkovi dáme vajíčka v podobě chia semínek, které si nesou sebou v plastové nádobce z kinder vajíček. Cílem je naklást do rodného rybníčku vajíčka, tedy dopravit tam chia semínka a zalít je vodou.

Pomůcky: plastové nádobky z kinder vajíčka, chia semínka, barva na obličej – modrá

2. Po stopách žabích vzpomínek

První úkol je najít cestu k rybníku. Aby to nebylo tak těžké, rozdáme účastníkům fotky míst, která si žabka při putování minulý rok zapamatovala. Fotky symbolizují vzpomínky žáby. Podle nich najdou účastníci cestu – kapka na obrázku jim ukazuje, kudy mají jít.

Nejprve si všechny fotky musíme seřadit podle toho, jak jdou vyfocená místa za sebou. Na druhé straně obrázku je nápověda v podobě kapek. Čím je místo na fotce více vzdálené od rybníka, tím jsou kapky menší. Největší kapky jsou na fotkách míst, která jsou u rybníku nejbliž. Závěrečnou část cesty již účastníky vede vedoucí kroužku, protože je nutné přejít silnici a dodržovat bezpečnost pohybu.

Pomůcky: fotky trasy

PŘESTÁVKA (5 minut)

3. Rybník

- odlov vodních bezobratlých**

Po příchodu k rybníku dáme účastníkům pitnou vodu, kterou si mohou zalít chia semínka, a pozorují, co se s nimi stane. Celé to symbolizuje naklazení žabích vajíček do vody (po naklazení vajíček do vody se kolem nich vytvoří ochranná rosolovitá hmota).

29

POMŮCKY:

PENÍZEK

KANCELÁŘSKÁ SPONKA

BÍLÁ MISKA

JAR

POKUS NA POVRCHOVÉ NAPĚTÍ

1. NABRÁT VODU DO MISKY, MAXIMÁLNĚ DO POLOVINY

2. POLOŽIT MISKU ROVNĚ NA ZEM

3. POLOŽIT NA HLADINU SPONKU NEBO PENÍZEK

4. KÁPNOUT DO VODY JAR

5. POZOROVAT PONOŘENÍ SPONKY NEBO PENÍZKU

6. VYTÁHNOUT SPONKU NEBO PENÍZEK

7. VODU S JAREM VYLÍT DO ODPADNÍ LAHVE

Před samotnými odlovy předvedeme pomůcky potřebné na odlov, upozorníme na místa, kde budeme živočichy odchyťovat a ukážeme si, jak při odlovech postupujeme. K těmto účelům využijeme procesuální schémata, která shrnují všechny potřebné kroky. Účastníci si odchyty sami vyzkouší a podle schopností zkusí pomoci jednoduchého obrázkového klíče určit

nalovené živočichy. Lektor/ka jim při této činnosti pomáhá a odpovídá na dotazy. Na závěr si prohlédneme úlovky všech účastníků a řekneme si zajímavé informace k vybraným druhům.

Pomůcky: planktonní sítky dle počtu účastníků, bílé misky, entomologické pinzety, klíče na určování vodních bezobratlých, kelímky s lupou, procesuální schémata odlovů a pokusů

• Pokusy s vodou

Ukážeme si vybrané pokusy s vodou, které ilustrují zajímavé vlastnosti vody (teplotní anomálie, povrchové napětí a jeho ovlivňování). Pokud mají účastníci zájem, mohou si je sami vyzkoušet a využít připravených procesuálních schémat.

POMŮCKY:

KRABÍČKOVÁ LUPA

PINZETA

BÍLÁ MISKA

SÍTKA

ODLOV V RYBNÍCE:

1. NABRAT VODU DO MISKY A KRABÍČKOVÉ LUPY

2. LOVIT SÍTKOU

3. VYPŘÁZDNIT SÍTKU DO BÍLÉ MISKY

4. NABRAT ŽIVOČICHY PINZETOU

5. PŘESUNOUT ŽIVOČICHY DO KRABÍČKOVÉ LUPY

6. URČIT NALOVENÉ ŽIVOČICHY

7. VYLÍT KRABÍČKOVOU LUPU DO BÍLÉ MISKY

8. VYPUSTIT ŽIVOČICHY DO RYBNÍKA

Pomůcky: bílé misky, jar, hliníkové mince či kancelářské sponky, teploměry s provázkem, láhev na odpadní vodu (znečištěnou našim pokusem)

PŘESTÁVKA

- využijeme k přípravě hry „Hledání maskovaných žabek“

4. Hra „Hledání maskovaných žabek“

Na přesun k potoku využijeme hru „Hledání maskovaných žabek“. Podél lesní cesty vedoucí k potoku rozmístíme různobarevné hračky žab. Trasu označíme provazem či lanem. Účastníci mají za úkol trasu projít jeden po druhém zcela bez mluvení a pouze očima najít co největší

množství žab a spočítat je. Na konci trasy si navzájem účastníci sdělí, kolik žab na své cestě potkali a cestou zpět si je navzájem ukazují. Na závěr shrneme, jak zbarvení žab ovlivnilo jejich hledání v terénu a jaký význam má ochranné zbarvení.

Pomůcky: lano či provaz, 10 ks hraček žab – různých barev

5. Potok

• odlov vodních bezobratlých

Po příchodu na vybrané místo u potoka vyzveme účastníky, aby se podívali, co udělala voda s chia semínky. Podobným způsobem fungují žabí vajíčka, která jsou nakladená do vody. Lektor/ka přiblíží vývoj žab pomocí fotografií žabích snůšek, pulců a dospělých jedinců.

Opět si představíme pomůcky potřebné na odlov, upozorníme na místa, kde budeme živočichy odchyťovat a ukážeme si, jak při odlovech postupujeme u potoka. K těmto účelům využijeme procesuální schéma, které shrnuje všechny potřebné kroky. Účastníci si odchyty sami vyzkouší a podle schopností zkusí pomocí jednoduchého obrázkového klíče určit nalovené živočichy.

Na závěr si prohlédneme úlovky všech účastníků a řekneme si zajímavé informace k vybraným druhům.

POMŮCKY:

ODLOV V POTOCE:

1. NABRÁT VODU DO MISKY A KRABIČKOVÉ LUPY

2. VYTÁHNOUT Z POTOKA KÁMEN

3. VYBRAT ŽIVOČICHY Z KAMENE DO KRABIČKOVÉ LUPY

4. VRÁTIT KÁMEN ZPĚT DO POTOKA

5. PŘESUNOUT ŽIVOČICHY DO KRABIČKOVÉ LUPY

6. URČIT NALOVENÉ ŽIVOČICHY

7. VYLÍT KRABIČKOVOU LUPU DO BÍLÉ MISKY

8. VYPOUŠTĚT ŽIVOČICHY DO POTOKA

Pomůcky: kuchyňská síta, akvaristické sítky podle počtu účastníků, bílé misky, entomologické pinzety, klíče na určování vodních bezobratlých, kelímky s lupou, procesuální schémata odlovů

Hodnocení, rozloučení

Zopakujeme si, co se na schůzce událo, a účastníci pomocí zdvihnutého palce a natočení ruky ohodnotí, jak se jim program líbil.

Nabízeli jsme možnost hodnotit minimálně pomocí třech poloh, ale je možné využít celou škálu mezi nimi:

líbilo hodně

něco se mi líbilo a něco se mi nelíbilo

nelíbilo

Zkušenosti z praxe:

Na letní schůzky chodilo několik účastníků. Opakování stejného programu mělo pro tyto účastníky snad největší význam, protože byly vidět pokroky v jejich přístupu k aktivitám, zejména k odlovům vodních bezobratlých živočichů.

Při cestě k rybníku přes louku se nám objevil jeden nečekaný problém – jeden z účastníků měl slabší nohy a vadil mu nerovný terén natolik, že chtěl ze schůzky odejít. Citlivý přístup asistentky však pomohl přesvědčit účastníka, aby pokračoval dál. Na konci schůzky měl tento účastník radost, že tuto překážku zvládl a schůzky se zúčastnil i v dalším termínu. Tento účastník se nikdy aktivně neúčastnil odlovů, ale občas se zapojil do hromadného pozorování nalovených vodních bezobratlých. Měl totiž dojem, že při realizaci odlovů porušujeme zákon, což nám několikrát opakoval. V době realizace odlovů jeho zájem vzbudil obrázkový určovací klíč, který si rád studoval.

V úvodní aktivitě, kdy jsme se snažili, aby si účastníci představili, že jsou žáby, jsme narazili na jeden problém. Součástí aktivity bylo nechat si na ruku namalovat modrou kapku barvou na obličej. Mnoho z nich kapku na ruku namalovat nechťelo. Přišli jsme na to, že pokud se někdo jako první vyjádří, že kapku na ruku namalovat nechce, dost často se připojí celá skupina a odmítne to také. Nabyli jsme tedy dojmu, že ostatní účastníci spíše opakují odmítající chování prvního účastníka, než že by šlo o jejich vlastní názor. Pokud si ovšem někdo z účastníků nechá kapku namalovat, většinou má odmítavý přístup jen minimum ostatních účastníků.

V další aktivitě „**Po stopách žabích vzpomínek**“ měli účastníci trochu problém seřadit fotky míst podle velikosti kapky na druhé straně fotky. Pod vedením lektora/ky a pomocí návodných otázek všechny skupiny zvládly úkol splnit. Najít místa v terénu, která měli na fotkách účastníci, zvládali dobře, jen bylo vhodné upozorňovat je, že už se to místo blíží nebo jim připomenout, že teď zrovna oni vedou skupinu a mají se více dívat kolem sebe. Aktivita děti celkově bavila.

Téma a činnosti, které jsme pro tuto schůzku připravili, byly poměrně náročné, proto jsme byli velice zvědaví, jak budou pro tuto cílovou skupinu atraktivní či alespoň přijatelné. Celkově hodnotíme náplň této schůzky kladně, protože jsme se nesečkali s žádným neřešitelným

problémem. Účastníkům se pobyt v přírodě líbil a rádi se podíleli na plnění připravených aktivit. Spokojenost účastníků s náplní schůzky jsme také cítili z jejich opakované účasti na této schůzce.

Největší obavy jsme měli z aktivit zaměřených na odlovy vodních bezobratlých. Pro tyto účely jsme vytvořili procesuální schémata, aby úkoly byly vizualizované a účastníci správně pochopili, co mají dělat. Někteří účastníci nechtěli odlovy provádět sami, ale pokud jim lektor/ka nějaké vodní živočichy odlovil/a a ukázal/a, rádi je pozorovali, či se do odlovů dokonce sami zapojili. Někteří účastníci, kteří tuto schůzku navštěvovali opakovaně, na první schůzce spíše jen přihlíželi a pozorovali úlovky ostatních, při dalším opakování se obvykle sami zapojili. Pokusy s vodou jsme stíhali pouze zřídka, ale účastníci o ně jevíli zájem.

Velice oblíbená byla Hra „Hledání maskovaných žabek“, vždy se do ní zapojili všichni účastníci a bylo zjevné, že je tato činnost opravdu baví. Podobný princip aktivity jsme tedy využili i v programech dalších schůzek, protože se ukázal jako vyhovující.

Srpen

Časová dotace: 240 minut

Místo konání: Lamacentrum

Cíl schůzky:

- Naučit děti činnosti obvyklé při stanování, kempování, trampování.
- Naučit děti spolupracovat při společné přípravě jídla nebo táborového ohně.
- Vyrobit hudební nástroj.

Materiál a pomůcky:

- magnetická tabule s obrázky činností
- kytara, zpěvníky s texty písniček a akordy
- stany, karimatky, spacáky
- k výrobě hudebního nástroje: roličky od mikrotenových sáčků (z obchodů se zeleninou) nebo od toaletního papíru, barevné nálepky, lepidlo, vystříhaná kolečka z barevných papírů, náplň – čočka, rýže, fazole, pohanka, apod.
- k přípravě jídla: těstoviny, rajčata, papriky, okurky, petrželka, pažitka, jogurt + koření, tvrdý sýr, prkýnka, škrabky na zeleninu, zubaté nože s kulatou špičkou, struhadlo, velká mísa, talíře, příbory

34

Speciální příprava

Je nezbytné vědět o všech potravinových alergiích nebo o tom, kdo které potraviny odmítá jíst. Podle toho pak musíme upravit skladbu připravovaných pokrmů nebo mít pro tyto účely připravené varianty. Případně si každý může přinést vlastní potraviny.

Harmonogram schůzky/motivace/vizualizace

Děti vidí harmonogram schůzky na obrázcích umístěných na magnetické tabuli. Barevný kulatý magnet posunujeme vždy k aktivitě, kterou právě děláme.

Osnova:

Úvod, přivítání, seznámení s programem (15 minut)

1. Zvířata – návštěva výběhů, krmení, hlazení (30 minut)

PŘESTÁVKA na svačinu (15 minut)

2. Výroba hudebního nástroje (30 minut)

3. Hra na kytaru a zpěv (30 minut)

4. Stavění stanu, hra na kytaru (30 minut)

5. Příprava jídla, společné stolování (60 minut)

Rozloučení se zvířaty, zpětná vazba, ukončení programu (30 minut)

popis aktivit:

Úvod a přivítání, seznámení s programem (15 minut)

S dětmi probereme, co je dnes čeká. Jednotlivé aktivity krátce popíšeme a představíme, přitom ukazujeme obrázky jednotlivých aktivit na magnetické tabuli.

Pomůcky: magnetická tabule, plánek aktivit s ilustracemi

1. Zvířata – návštěva výběhů, krmení (30 minut)

První aktivita je návštěva zvířátek, krmení, hlazení... Tato aktivita je už pro všechny důvěrně známá, všichni se na ni zpravidla těší a užívají si ji. Před vstupem do výběhu se všemi zopakujeme pravidla bezpečnosti, dbáme přitom na to, aby všichni dávali pozor. Ve výběhu postupujeme dle již známých pravidel, která jsou podrobně popsána v aktivitách měsíce dubna.

Pomůcky: granule

PŘESTÁVKA na svačinu (15 minut)

2. Výroba hudebního nástroje (30 minut)

Dopředu máme nachystaný veškerý potřebný materiál. Nejprve dětem vysvětlíme postup výroby, nejlépe názorně – ukážeme výrobu jednoho nástroje krok po kroku. Děti pak podle toho s pomocí asistentů vyrábí každý svůj nástroj.

Postup: Vezmeme roličku, pomocí vystřiženého papírového kolečka zaslepíme jeden konec – kolečko na něj nalepíme tuhým lepidlem. Pak roličku naplníme materiálem, který bude štěřchat. Můžeme zvolit různý materiál podle toho, jak chceme, aby nástroj zněl – hrubý či jemný materiál = výraznější nebo jemnější zvuk. Na výběr máme rýži, čočku, fazole, mák, pohanku, apod.

Pak zaslepíme i druhý konec roličky stejným způsobem jako první. Nakonec roličku ozdobíme barevnými puntíky, které jednoduše nalepíme kolem dokola, můžeme tvořit různé vzory, kytičky apod.

Pomůcky: roličky od mikrotenových sáčků (z obchodů se zeleninou) nebo od toaletního papíru, barevné nálepky, lepidlo, vystříhaná kolečka z barevných papírů, náplň – čočka, rýže, fazole, pohanka, apod.

3. Hra na kytaru a zpěv (30 minut)

Rozdáme dětem připravené zpěvníky se známými písničkami a akordy, lektor/ka začne hrát první písničku. Děti se mohou přidat zpěvem, štěřcháním svým novým nástrojem nebo obojím. Další pořadí písniček si děti mohou určit sami.

Pomůcky: kytara, zpěvníky s texty písniček a akordy

4. Stavění stanu, hraní na kytaru (30 minut)

S dětmi se přesuneme na připravené místo ke stanování. Máme taky připraveny stany, karimatky a spacáky. Jeden stan si s dětmi postavíme společně, přitom si povídáme o správném postupu, co se má udělat, kdy a proč. Také si povídáme o funkci jednotlivých dílů, např. kolíků, tropika, větracích okýnek atd. Další stany postaví účastníci sami se svými asistenty. Když jsou všechny postavené, můžeme dovnitř rozložit karimatky a spacáky. Všichni si mohou nyní vlézt do stanů a vyzkoušet, jak se v nich leží. Uprostřed „stanového městečka“ lektor/ka s kytarou začne hrát písničky, protože stanování a kytary k sobě neodmyslitelně patří. Vyzkoušíme si tak pravou tábornickou atmosféru.

Pomůcky: stany, karimatky, spacáky

36

5. Příprava jídla, společné stolování (60 minut)

V původním plánu tohoto programu byl táborák a opékání špekáčků, ale z důvodu tropického vedra jsme zvolili náhradní variantu – těstovinový salát. Připraveny máme všechny suroviny – uvařené těstoviny, okurky, papriky, rajčata, tvrdý sýr vcelku, jogurtový dressing a pažitku.

Dále máme připraveno dostatečné množství bezpečných kuchyňských nástrojů (nožů, škrabek, struhadel, prkýnek) tak, aby se všichni měli možnost podílet na společné přípravě.

Děti si mohou vybrat, co budou chystat – čistit zeleninu, krájet zeleninu, bylinky, strouhat tvrdý sýr, připravovat dressing. Vše pod dohledem a s případnou pomocí svého asistenta.

Všechny ingredience se ve velké míse smíchají. Pak se usadíme ke společnému stolování – dle možností. V Lamacentru to je altán s lavičkami. Popřejeme si dobrou chuť a dáme se do jídla. Po jídle vše ještě společně uklidíme, rostlinné zbytky uložíme na kompost a ostatní odpadové materiály roztřídíme.

Pomůcky: těstoviny, rajčata, papriky, okurky, petrželka, pažitka, jogurt s kořením – dressing, tvrdý sýr, prkýnka, škrabky na zeleninu, svačtinový nůž s kulatou špičkou, struhadlo, velká mísa, talíře, příbory

Rozloučení se zvířaty, zpětná vazba, ukončení programu

(30 minut)

Nejdříve se půjdeme krátce rozloučit za zvířaty. Poté se s dětmi sejdeme u magnetické tabule a u obrázků jednotlivých aktivit si zopakujeme, co jsme na dnešní schůzce dělali. Necháme děti slovně hodnotit, co se jim líbilo, co ne a proč. Po hodnocení ukončíme program a rozloučíme se.

Zkušenosti z praxe:

K realizaci tohoto setkání byla nutná speciální příprava. Bylo nezbytné zjistit od rodičů či zákonných zástupců potravinové alergie či jiná výživová omezení. Podle toho jsme pak určili, jaké jídlo společně připravíme, aby vyhovovalo většině dětí. Každý si navíc mohl donést vlastní svačinu, pokud by hrozilo, že odmítne společně připravené jídlo. U mnoha dětí jsme se setkali s tím, že odmítly jíst jednu složku jídla, například rajčata. Těmto dětem jsme do misky odložili jen ty suroviny, které jí.

Stanování se setkalo s velkým ohlasem. Děti nadšeně a zaujatě stavěly stany, se stejným nadšením si do nich pak zkoušely lehnout.

Zpěv a kytara – mnoho dětí s námi nezpívalo, přesto zaujatě poslouchaly a přidaly se alespoň štěrcháním.

Příprava jídla – je nutné mít připravené opravdu bezpečné kuchyňské nástroje. Nám se osvědčily zubaté příborové nože s kulatou špičkou – není možné se s nimi zranit, přesto jsou dostatečně funkční na očištění a nakrájení zeleniny.

Potravinu je dobré hlídat. Stalo se nám, že jeden chlapec se zakousl do tvrdého sýra, protože ho má rád, a chtěl ho celý sníst sám. Situaci jsme vyřešili tak, že jsme mu ukrojili kus sýra a zbytek jsme schovali pro ostatní.

Srpen:

nocování

Časová dotace: 15 hodin

Místo konání: Lamacentrum

Cíl schůzky: Zprostředkování zážitku z nocování ve stanu v bezpečném a známém prostředí, včetně noční hry a táboráku – tedy činností, ke kterým mají děti s PAS jinak velmi omezený přístup.

Materiál a pomůcky:

- magnetická tabule s obrázky činností
- ohniště, kotlík a suroviny na polévku: brambory, klobása, cibule, paprika, gulášové koření, sůl, pepř, chleba, špekáčky, hořčice, kečup, prkýnka a bezpečné kuchyňské nástroje
- zavařovací sklenice s čajovými svíčkami, obrázky zvířat, bonbóny, razítko
- prostěradlo, kolíčky, baterky s obrázky zvířat
- stany, karimatky, spacáky
- noční prádlo, hygienické potřeby

38

Speciální příprava

Vzhledem ke specifické náplni této schůzky je nutné věnovat zvýšené úsilí přípravě. Je vhodné umožnit rodičům, aby se programu i nocování účastnili, plní tak zároveň funkci asistenta.

V případě neúčasti rodiče je nezbytné domluvit s rodiči, aby se jim bylo možné dovolat po celou noc. V případě že dítě odmítne v průběhu noci nadále zůstat v Lamacentru, musí existovat možnost, aby si pro dítě ihned přijeli. Všichni účastníci nocování jsou také seznámeni s touto možností, aby měli pocit, že nejsou do ničeho tlačeni a kdykoliv mohou odejít (samozřejmě s doprovodem).

Předem je také nutné zjistit u zájemců o nocování, jestli mají vlastní spacáky a karimatky, případně včas zajistit jejich vypůjčení.

Je také nezbytné vědět o všech potravinových alergiích nebo o tom, kdo které potraviny odmítá jíst. Podle toho pak musíme upravit skladbu připravovaných pokrmů nebo mít pro tyto účely připravené varianty. Případně si každý může přinést vlastní potraviny.

Harmonogram schůzky/ Motivace / Vizualizace

Děti mají k dispozici na magnetické tabuli časový harmonogram s jednoduchými kresbami. Kdykoliv během programu se mohou podívat, co je ještě čeká.

Osnova:

Úvod a přivítání, seznámení s programem (15 minut)

1. **Zvířata** – návštěva výběhů, krmení (30 minut)
2. **Příprava ohniště, vaření kotlíkové polévky, společná večeře a opékání špekáčků** (90 minut)
3. **Noční hra** – plnění úkolů za tmy, při svitu svíček (30 minut)
4. **Stínové divadlo** (30 minut)
5. **Posezení u ohně** (30 minut)
6. **Osobní hygiena, večeřka, nocování pod stanem** (15 minut + 9 hodin)
7. **Ráno** – budíček kytarou, rozcvička, osobní hygiena, snídaně (30 minut)
8. **Zvířata** – návštěva výběhů, krmení, sprchování (30 minut)
9. **Balení stanů** (45 minut)

Zpětná vazba, ukončení programu (15 minut)

popis aktivit:

Úvod, přivítání, seznámení s programem (15 minut)

U magnetické tabule s obrázky činností s dětmi probereme jednotlivé části programu, které nás čekají. Se všemi se vydáme k postaveným stanům a rozdělíme, kdo bude ve kterém stanu nocovat. Všichni si v nich připraví svoje spacáky a uloží si svoje osobní věci.

39

Pomůcky: magnetická tabule s obrázky činností, stany, spacáky, karimatky

1. Zvířata – návštěva výběhů, krmení (30 minut)

Navštívíme výběhy se zvířaty – tato aktivita je už pro všechny důvěrně známá, všichni se na ni zpravidla těší a užívají si ji. Před vstupem do výběhu se všemi zopakujeme pravidla bezpečnosti, dbáme přitom na to, aby všichni dávali pozor. Ve výběhu postupujeme dle již známých pravidel, která jsou podrobně popsána v aktivitách měsíce dubna.

Pomůcky: granule

2. Příprava ohniště, vaření kotlíkové polévky, společná večeře a opékání špekáčků (90 minut)

Společně se vydáme připravit ohniště pro vaření kotlíkové polévky a opékání špekáčků, nanosíme dřevo a pustíme se společně do přípravy polévky. Stejně jako u odpoledního programu máme připraveny veškeré suroviny a také dostatek bezpečného kuchyňského náčiní. Děti si vyberou, co chtějí připravovat – škrábat a krájet brambory, cibuli, krájet klobásu. Tyto práce vykonávají s pomocí svých asistentů. Vše se pak vloží do kotlíku, lektor/ka přidá koření a vodu. Rozdělání ohně a obsluha ohniště je v režii lektorů/ek, z bezpečnostních důvodů děti neučíme, jak rozdělávat oheň. Také vaření polévky na otevřeném ohni má na starost lektor/ka. Mezitím si můžeme kolem ohniště sednout, povídat si o tom, kdo se těší na noc ve stanu, kdo už někdy ve

stanu nocoval, můžeme si také povídat o obloze, a co na ní vidíme za hvězdy. Pak společně povečeříme polévku, a kdo chce, tak si může opéct špekáčky. Lektor/ka pak přinese kytaru a zase si zahrajeme a zazpíváme.

Pomůcky: ohniště, kotlík, suroviny na polévku: brambory, klobás, cibule, paprika, gulášové koření, sůl, pepř, chleba; špekáčky, hořčice, kečup, prkýnka a bezpečné kuchyňské nástroje

3. Noční hra – plnění úkolů za tmy, při svitu svíček (30 minut)

Připravíme krátkou trasu vyznačenou rozsvícenými čajovými svíčkami, které jsme z bezpečnostních důvodů umístili do zavařovacích sklenic. Ke každé sklenici přichystáme obrázky zvířat v dostatečném počtu, aby vyšlo na všechny. Na konec trasy k poslední sklenici se svíčkou dáme místo obrázku razítko. Děti dostanou malý papírek a mají za úkol se svým asistentem projít připravenou trasu, z každého stanoviště vzít jeden obrázek a u poslední svíčky na papírek otisknout razítko jako důkaz že došli až do cíle. Až se vrátí zpátky k ohništi, za splnění úkolu dostanou bonbón.

Pomůcky: zavařovací sklenice s čajovými svíčkami, obrázky zvířat, bonbóny, razítko

4. Stínové divadlo (30 minut)

Od ohniště se přesuneme k připravenému prostoru s lavičkami a nataženým prostěradlem k promítání stínového divadla. (K této aktivitě jsme měli zapůjčeny speciální baterky s obrázky zvířat, které lze nahradit tradičním stínovým divadlem – siluetami zvířat vytvořenými z dlaní a prstů.) Dva lektori za prostěradlem sehraji připravenou scénku, kde využijí všechna dostupná zvířata z baterek. Na závěr si děti vylosují každou jednu baterku, kterou dostanou jako dárek.

Pomůcky: prostěradlo, kolíčky, provaz, baterky s obrázky zvířat

5. Posezení u ohně (30 minut)

Dle časových možností můžeme ještě chvíli posedět u ohně a povídat si.

6. Osobní hygiena, večerka, nocování pod stanem (15 minut + 9 hodin)

Všichni mají možnost využít kohoutku se studenou vodou k jednoduché osobní hygieně a vydají se do svých stanů ke spánku.

7. Ráno – budíček kytarou, rozcvička, osobní hygiena, snídaně (30 minut)

Lektor/ka s kytarou začne mezi stany hrát a zpívat písničky na probuzení. Postupně hraje hlasitěji, aby všechny příjemně probudil. Když se všichni vzbudí, přejdeme společně na louku k ranní rozcvičce: stoupneme si do kruhu, lektor/ka předvádí jednoduché cviky na protažení. Cvičíme zhruba 10 minut, pak si určíme čas na osobní hygienu před snídaní. Lektor/ka připraví pro všechny čaj a společně posnídáme. Účastníci si snídani donesli vlastní.

8. Zvířata – návštěva výběhů, krmení, sprchování (30 minut)

Navštívíme společně výběhy se zvířaty, nakrmíme je, můžeme také doplnit čerstvou vodu do kbelíků. V případě horkého počasí můžeme lamám připravit osvěžující sprchu z hadice. Děti se svými asistenty se střídají v držení hadice a postupně osprchují všechny lamy.

9. Balení stanů (45 minut)

Společně se vydáme do našeho stanového městečka, všichni si uklidí svoje osobní věci ze stanů a stany pak složíme. Lektor/ka vše předvádí na jednom ze stanů, jednotlivé kroky účastníci s asistenty opakují. Postupně tak složíme všechny stany. Pokud je potřeba, necháme chvíli podlahy vysušit na slunci.

Zpětná vazba, ukončení programu (15 minut)

Sejdeme se u magnetické tabule a podle obrázků si zopakujeme vše, co jsme v této speciální schůzce dělali. Děti mají možnost říct, co se jim líbilo a co ne a proč. Pak ukončíme program a rozloučíme se.

Zkušenosti z praxe:

Fungovalo: Děti reagovaly na připravené aktivity dobře, všeho se účastnily aktivně, nocování také proběhlo naprosto bez potíží a nebylo nutné v noci nikoho převážet domů.

Nefungovalo: Děti dostaly jako dárek každý jednu baterku se zvířátkem ze stínového divadla. Baterku si měly vybrat losováním poslepu. Jeden chlapec si vylosoval jiné zvíře, než se mu líbilo, tak baterku odmítl a chtěl ji vrátit. Bylo ale na něm vidět, že ho to mrzí, proto jsme mu umožnili ještě jedno losování. Opět nebyl s výběrem spokojený, ale přesvědčili jsme ho tvrzením, že toto je "náhradní zvíře". S tím už se spokojil a baterku si odnesl.

Září

Časová dotace: 90 minut

Místo: Lamacentrum

Cíl schůzky: Budeme se věnovat podzimním tématům, přiřazovat plody k listům, krmit ptáčka.

Materiál a pomůcky:

- magnetická tabule s obrázky činností
- granule pro zvířata
- plody typické pro podzim – jablka, dvounažky javoru, kaštiny, žaludy, lískové ořechy,...
- listy stromů, ze kterých jsme posbírali plody
- určovací klíče stromů a keřů
- misky – „hnízda“, kolíčky na prádlo, plyšové ptáci s reálným zvukem, bonbony – gumové žížalky, přesýpací hodiny
- provaz, pletená rukavice
- předměty denní potřeby, ták, šátek, papír s vyfocenými jednotlivými předměty, tužky

42

Harmonogram schůzky / Vizualizace / Motivace

Děti vidí harmonogram schůzky na obrázcích umístěných na magnetické tabuli. Barevný kulatý magnet posunujeme vždy k aktivitě, kterou právě děláme.

Osnova:

Úvod a přivítání, seznámení s programem (5 minut)

1. Zvířata – návštěva výběhů, krmení (15 minut)

PŘESTÁVKA na svačinu (10 minut)

2. Plody na podzim (25 minut)

3. Krmení ptáčat (15 minut)

4. Hra na postřeh – kimovka (15 minut)

Ukončení programu, hodnocení, rozloučení (5 minut)

popis aktivit:

Úvod a přivítání, seznámení s programem (5 minut)

S dětmi probereme, co je dnes čeká. Jednotlivé aktivity krátce popíšeme a představíme, přitom ukazujeme obrázky jednotlivých aktivit na magnetické tabuli.

Pomůcky: magnetická tabule s obrázky činností

1. Zvířata – návštěva výběhů, krmení (15 minut)

Navštívíme výběhy se zvířaty, kde je nakrmíme připravenými granulami. Před vstupem do výběhu se všemi zopakujeme pravidla bezpečnosti, dbáme přitom na to, aby všichni dávali pozor.

Ve výběhu postupujeme dle již známých pravidel, která jsou podrobně popsána v aktivitách měsíce dubna.

Pomůcky: granule pro zvířata

43

Přestávka na svačinu (10 minut)

2. Plody na podzim (25 minut)

Do krabiček nachystáme plody nebo semena, které v této roční době zrají – např. jablka, hrušky, víno, žaludy, ořechy. Všechny si pozorně prohlédneme, oříšky rozlouskneme a s dětmi si všímáme rozlišných vlastností. Zkoumáme hmatem, čichem, jedlé plody můžeme i ochutnat. V jiných krabičkách máme připraveny větvičky stromů s listy. Zkoušíme s dětmi určovat stromy a přiřazovat je k plodům.

Těžší varianta: Děti mohou určovat samostatně s pomocí klíčů k určování stromů a keřů.

Pomůcky: plody typické pro podzim (jablka, dvounažky, kaštany, žaludy, lískové ořechy), listy stromů, ze kterých jsme posbírali plody, určovací klíče stromů a keřů

• Hledání semínek

Všichni se chytíme připraveného provazu, vytvoříme tak „hada“ a vydáme se na louku. Zde lektor/ka rukou v rukavici smýká přes různé rostliny tak, aby se jí na rukavici uchytilo co nejvíce různých semínek. Ty pak s dětmi zkoumá, prohlíží vlastnosti jednotlivých semínek – velikost,

barvu, strukturu atd. Ukazuje tak dětem velkou rozmanitost přírody. Nakonec s dětmi přiřadí jednotlivá semínka k rostlinám.

Pomůcky: provaz, pletená rukavice, plody typické pro podzim (jablka, dvounažky, kaštany, žaludy, lískové ořechy), listy stromů, ze kterých jsme posbírali plody, určovací klíče stromů a keřů

3. Krmení ptáčat (15 minut)

– pohybová hra, děti si vyzkouší těžkou práci ptačích rodičů při krmení mláďat v hnízdě.

Děti mají v ruce kolíček na prádlo, který představuje zobáček, a mají za úkol z mističek se žížalkami nosit svým ptáčatům potravu. Misky se žížalkami rozmístíme do prostoru na louku, „hnízdo“ s plyšovými ptáčaty doprostřed. Děti běhají od mističek k hnízdu, vždy po jedné žížalce nesou ptáčatům. Po smluveném intervalu (my jsme použili přesýpací hodiny) se hra ukončí, potrava v hnízdě se rozdá dětem jako odměna. Nakonec si uděláme „koncert“ ze zpěvu ptáčků – rozeznáme všechny naše plyšové ptáčky. Ptáčky s dětmi společně pojmenujeme.

Pomůcky: misky – „hnízda“, kolíčky na prádlo, plyšoví ptáci s reálným zvukem, bonbony – gumové žížalky, přesýpací hodiny

4. Hra na postřeh – kimovka (15 minut)

44

Nachystáme na větší podnos předměty denní potřeby, které zakryjeme šátkem. Pak je na krátkou dobu, například deset vteřin, odkryjeme. Děti mají za úkol si zapamatovat co nejvíce věcí. Pak podnos zase zakryjeme šátkem. Dětem rozdáme připravené pracovní listy s fotografiemi různých předmětů – těch, které jsou ukryté pod šátkem, ale i jiných. Úkolem dětí je poznat a určit ty, které viděly na podnosu a zapamatovaly si je. Tento postup opakujeme několikrát, až děti postupně vyznačí všechny předměty, které viděly.

Pomůcky: předměty denní potřeby, táč, šátek, papír s vyfocenými jednotlivými předměty, tužky

Ukončení programu, hodnocení, rozloučení (5 minut)

S dětmi krátce zhodnotíme dnešní program a rozloučíme se.

Říjen

Časová dotace: 90 minut

Místo: Lamacentrum

Cíl schůzky:

Děti se naučí, odkud se bere mléko, vlastnoručně si vyrobí máslo ze smetany a naučí se sázet strom.

Materiál a pomůcky:

obrázkový plánec harmonogramu dne, dřevěná koza s vemínkem z chirurgické rukavice, mléko, hrnky, vodítka a granule pro kozy, smetana, malé uzavíratelné skleničky, magnetická tabule, sada magnetických obrázků na „divadlo“ o sázení stromku, nářadí pro zasazení stromu, diplomy

Harmonogram schůzky / Motivace / Vizualizace

Pro vizualizaci harmonogramu tohoto programu a jednotlivých úkolů, které nás čekají, slouží obrázkové schéma. Na výkresu jsou v polích pod sebou jednoduchým stylem nakresleny jednotlivé úkoly (venčení kozy na vodítka a dojení kozy, lahvička se smetanou, úklid bobků, sázení stromu). Lektor/ka v úvodu děti seznámí s programem, přičemž k zobrazení úkolu, o kterém právě hovoří, připne prádelní kolík. Toto schéma lektor/ka znovu použije před každým dalším úkolem a s účastníky zopakuje, co už mají za sebou, a kterou činností se právě budou zabývat. Pokud účastníci zvládnou jednotlivé úkoly, odnesou si domů skutečné vlastnoručně vyrobené máslo a také diplom.

45

Osnova:

Úvod a přivítání – seznámení s programem (5 minut)

1. Koza (20 minut)

- Krmení koz
- Dojení

2. Výroba másla (15 minut)

PŘESTÁVKA (5 minut)

3. Úvod k sázení stromů (20 minut)

- Pohádka o sázení stromku
- Sběrání bobků
- Krmení lam

4. Sázení stromů (20 minut)

Hodnocení, rozloučení (5 minut)

popis aktivit:

Úvod a přivítání (5 minut)

- představíme program a jeho části (podle úrovně účastníků zařadíme i vysvětlení rčení „kozel zahradníkem“, jež je dnešním tématem)
- vysvětlíme motivaci – po splnění úkolů budou mít vlastnoručně nadojený hrnek mléka, které si mohou vypít, vlastnoručně vyrobené máslo, které si odnesou, a vyslouží si diplom

Pomůcky: obrázkový plánec harmonogramu dne

1. Koza (20 minut)

V první části programu se věnujeme kozám. Účastníci se s nimi blíže seznámí přímo ve výběhu a nakrmí si je. Kozlíka lektor/ka vezme na vodítko a kozel bude účastníky nadále doprovázet po zbytek programu.

- **Krmení koz**

Zavedeme účastníky k výběhu se zakrslými kozami. Kdo nechce dovnitř, zůstává za plotem. S ostatními jdeme přímo mezi zvířata. Formou návodných otázek předáváme účastníkům základní informace o kozách. Všichni mohou kozy krmit z ruky a hladit. Poté lektor/ka vezme kozlíka na vodítko a všichni výběh opouští – kozel s námi absolvuje jako průvodce zbytek programu.

- **Dojení**

Přesuneme se k předem připravené dřevěné koze. Chirurgickou rukavicí s dírkami naplníme mlékem, zavěsíme koze mezi zadní nohy a předvedeme správnou manipulaci, aby z dírek v prstech rukavice stříkalo mléko. Děti si rozeberou hrnečky a jeden po druhém zkouší se svými asistenty dojení. Kdo chce, může si nadojené mléko z hrnečku vypít. Kdo právě nedojí, venčí kozu – spolu s lektorem/kou vodí kozlíka na vodítku po předem dané trase.

Poznámka: Podle počtu účastníků je možné vzít na procházku více koz najednou, ale zbytkem programu pak bude provázet jen jeden kozlík.

Pomůcky: dřevěná koza s vemínkem z chirurgické rukavice, mléko, hrnky, vodítko a granule pro kozy

2. Výroba másla (15 minut)

Do malých uzavíratelných skleniček (např. od dětské výživy, malého jogurtu apod.) každému nalijeme cca 80 ml smetany ke šlehání. Prudkým třepáním se po několika minutách vysráží hrouda másla a zbytek „nízkotučného mléka“. Skleničky s máslem si účastníci odnesou po schůzce domů.

Poznámka: Třepání může být po chvíli namáhavé, je zapotřebí pomoci asistenta – střídat se.

Pomůcky: smetana ke šlehání, malé uzavíratelné skleničky

3. Úvod k sázení stromů (20 minut)

Účastníci se teoreticky i prakticky připraví na sázení stromu.

- **„Pohádka o sázení stromku“**

Za použití magnetických obrázků (zalaminované obrázky podlepené magnetickou fólií) a magnetické tabule dětem předvedeme, jak se sází stromek.

(Lama jde na kaliště a vykaká se, my si půjdeme nabrat bobky jako hnojivo. Rýčem se vykope díra, hnojivo se tam hodí, na to se postaví stromek, ke stromku tyčka. Lopatkami díru zasypeme, vodou z konve stromek zalijeme. Když zasvítí slunce a dáme stromku čas, stromek povyroste, zazelená se a nakonec bude třeba i plodit jablíčka.)

Podle počtu účastníků se rozděluje práce – jednotlivým úkonům se přiřazují čísla, která se rozdělí mezi účastníky (např. nesení a umístění oporné tyčky, zalévání atd.).

47

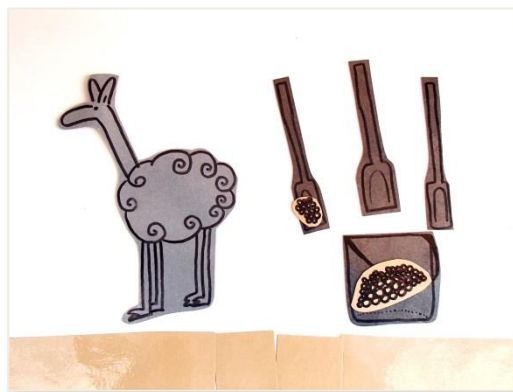
- **Sbírání bobků**

Před sázením v sadu musíme mít všechno náčiní a materiál. Ze všeho nejdříve půjdeme za lamami pro hnojivo. Děti pomocí lopatek naberou bobky z lamího kaliště do kbelíku.

- **Krmení lam**

Za odměnu za práci se u lam pozdržíme a můžeme je nakrmit a hladit.

Pomůcky: magnetická tabule, sada magnetických obrázků o sázení stromku, lopatky a kbelík na bobky

4. Sazení stromu (20 minut)

Přesuneme se do sadu. Zde je už předem vykopaná díra. Dále postupujeme podle návodu na magnetické tabuli. Tedy ještě trochu (symbolicky) prohloubíme jámu, vysypeme do ní bobky, zatlučeme opěrný kůl, usadíme strom, zasypeme hlínou a zalijeme. Jednotlivé činnosti dělají účastníci podle toho, jak jim byly úkoly přiřazeny. Každý tak přesně ví, jaký je jeho úkol a kdy na něj přijde řada.

Po celou dobu programu se účastníci navíc střídají ve venčení kozlíka na vodítku. Kozel vše sleduje a „učí se zahradníkem“.

Poznámka: Počet sazených stromů je možno uzpůsobit velikosti skupiny, případně úrovni jednotlivých účastníků. Například zdatnější mohou sázet strom samostatně se svým asistentem.

Pomůcky: nářadí pro zasazení stromu (nejméně rýč, oporný kůl, kladivo, konev s vodou) a vlastní stromek

Hodnocení, rozloučení (5 minut)

Na závěr si ještě jednou zopakujeme, co jsme se v dnešním programu „Kozel zahradníkem“ všechno naučili. Nadojili jsme mléko, vyvenčili kozu, vyrobili jsme si pravé máslo (určené k odnesení domů a namazání třeba na svačinu), nabrali jsme od lamy hnojivo a naučili se sázet strom (který tu dál poroste a můžete ho chodit sledovat).

Říjnem cyklus setkávání v Lamacentru končí, a proto účastníci na konci programu dostávají také medaile a diplomy.

Pomůcky: keramické medaile s motivem lamy, předtištěné diplomy pro každého účastníka

Zkušenosti z praxe

Téma se velmi osvědčilo. Program byl sestaven z velmi praktických činností, které ústily v jednoznačný a hmatatelný výsledek – hrnek mléka, hrudka másla, bobky jako hnojivo pod sazený strom. Programem byla protknuta neustálá možnost kontaktu se zvířaty. Během aktivit si děti mimochodem trénují jemnou motoriku. Velkou zábavu jsme si většinou užívali při výrobě másla, kdy řadu účastníků i asistentů třepání inspirovalo k různým pohybovým kreacím, napodobování barmana apod. Většinu účastníků tato činnost rozesmála. Poprvé byla v tomto programu vytvořena vizualizační pomůcka ve formě sady magnetických obrázků, s pomocí kterých je možné na magnetické tabuli předvést celý pracovní postup. Takováto názorná a zajímavá forma vizualizace se osvědčila a doporučujeme ji využívat i nadále.

Listopad

Časová dotace: 90 minut

Místo: Interiér – prostory školy Štolcova

Cíl schůzky:

Účastníci se seznamují s proměnou stromů na podzim a s tím, jak se připravují zvířata na zimu. Celým programem nás provází veverka.

Pomůcky: program kroužku s šipkou, vytištěný harmonogram schůzky, zelená šipka pro znázornění daného úkolu, pytlíček na vlašské ořechy, vlašské ořechy, plátno se siluetou neolistěného stromu 6x, karty s životními nároky (voda, hlína, slunce, vzduch), zalaminované listy stromů (javor mléč, lípa srdčitá, habr obecný, dub letní, buk lesní, bříza bělokorá), prolézací tunel, lano na ohraničení rybníku, encyklopedie stromů, názvy stromů (se suchým zipem), nasbírané listy nebo zalaminované listy (javor mléč, lípa srdčitá, habr obecný, dub letní, buk lesní, bříza bělokorá), voskovky, papíry, vzor (ukázka) frotáže, nůžky, kelímky od jogurtu 6x, šišky 6x, voda, plody (jablko, ...), voňky (krabička s vůní – jablko, ...), židle, semena, plody, listy, pracovní list na zaznamenání dráhy letu, fotky zvířat, obrázky zvířat – vždy dva od jednoho druhu (ježek, ...), kleště na okurky, vlašské ořechy, misky (doupě), obrázky smajlíků 😊😐😞

49

Harmonogram schůzky / Motivace / Vizualizace

- pro vizualizaci jednotlivých úkolů využijeme zelenou šipku, kterou umístíme před každou aktivitu, po jejím skončení se posune k další aktivitě, aby bylo jasné, kterou činností se právě zabýváme
- na začátku programu dostane každý účastník pytlíček, do kterého bude za splněný úkol získávat vlašský ořech; na konci programu každému ořechy zůstávají, pytlíčky se vrací

Osnova:

Úvod a přivítání – seznámení s programem (5 minut)

1. Stromy (30 minut)

- Podmínky k životu (15 minut)
- Frotáž listu (15 minut)

2. Plody a semena (15 minut)

- Pokus se šiškou (5 minut)
- Vůně plodů (10 minut)

Přestávka (5 minut)

3. Zvířata se chystají na zimu (20 minut)

4. Hra na veverku (10 minut)

Hodnocení a rozloučení (5 minut)

popis aktivit:

Úvod a přivítání (5 minut)

- představíme program a jeho části
- Děti se dozvědí, jaká bude náplň kroužku, a dostanou pytlíčky na oříšky, které budou za plnění úkolů dostávat. Budou si totiž hrát na veverku, která se na zimu připravuje tak, že si tvoří zásoby. Každý účastník/ce si pytlíček označí svým symbolem nebo jim s tím pomůže asistent/ka, aby si ho nepletl/a s ostatními.

Pomůcky: vytištěný harmonogram schůzky, zelená šipka pro znázornění daného úkolu, pytlíček na vlašské ořechy, vlašské ořechy

LISTOPADOVÁ SCHŮZKA

PROGRAM:

- 1) ÚVOD A PŘIVÍTÁNÍ
- 2) Stromy
- 3) Plody a semena
- 4) PŘESTÁVKA
- 5) Zvířátka se chystají na zimu
- 6) Hra na veverku
- 7) ROZLOUČENÍ A HODNOCENÍ

1. Stromy (30 minut)

• podmínky k životu

Pro život veverek jsou důležité stromy, protože veverce poskytují zdroj potravy v podobě svých plodů a semen. Proto je potřeba zjistit, jak zajistit, aby stromy mohly růst.

Každý účastník/ce dostane plátno se siluetou neolistěného stromu s kartou jeho životních nároků (voda, hlína, vzduch a slunce). Životní nároky jsou kartičky, na kterých jsou symboly (voda, hlína, vzduch a slunce). Na kartě je dán počet životních nároků, které je třeba získat (čtyři kartičky ke každému symbolu, mají na zadní straně suchý zip, kterým se přilepují na kartu životních nároků). Vedle siluety stromu je ještě jeho jeden list – každý účastník/ce má jiný list podle druhu stromu (javor mléč, lípa srdčitá, habr obecný, dub letní, buk lesní, bříza bělokorá).

Každý má za úkol získat potřebné množství kartiček s životními nároky a nalepit je na kartu ke správnému symbolu. Aby kartičku účastník/ce získal/a, bude muset plnit nějaký pohybový úkol. Pro kartičku s hlínou bude prolézat tunel. Kartičky se sluncem umístíme v místnosti tam, kudy vchází slunce do místnosti (poblíž okna). Kartičky s vodou umístíme do rybníka (rybník vytvoříme pomocí lana, ze kterého vytvoříme kroužek) a účastníci je budou lovit (nesmí vstoupit za čáru). Kartičky se vzduchem umístíme na zem a od tohoto místa ve vzdálenosti cca deseti kroků položíme provaz jako startovní čáru. Účastníci musí pro kartičky se vzduchem běhat se zatajeným dechem. Jakmile se dostanou s kartičkou zpět na startovní čáru, mohou se opět nadechnout. Jakmile splníme podmínky k životu pro strom = získáme dostatečné množství kartiček, lektor/ka či asistent/ka prozradí, že strom má již vše potřebné k životu, a tak mu mohou vyrůst další listy, navazuje aktivita Frotáž listu.

Doporučení: počet kartiček s životními nároky volíme podle schopností účastníku, aby jich nebylo mnoho a aby byl každý schopen aktivitu dokončit. Stejně tak upravujeme pohybové úkoly

Poznámka:

K aktivitě můžeme přidat další úkol – **poznávání stromů**, kdy si dítě samo vyhledá název v encyklopedii, a potom přiřadí název stromu (kartička s názvem stromu má z druhé strany suchý zip, aby se dala nalepit na kartu s životními nároky). V encyklopedii si účastník/ce může přečíst další zajímavosti.

Pomůcky: plátno se siluetou neolistěného stromu 6x, karty s životními nároky (voda, hlína, slunce, vzduch), zalaminované listy stromů (javor mléč, lípa srdčitá, habr obecný, dub letní, buk lesní, bříza bělokorá), prolézací tunel, lano na ohraničení rybníku, encyklopedie stromů, názvy stromů (se suchým zipem)

- **Frotáž listu**

Veverka také musí stromy poznat (např. pomocí listu), aby věděla, jaké dobroty strom poskytuje.

Každý účastník/ce si vybere jeden list a udělá si jeho frotáž. Při frotáži se využívají listy, které najdeme spadené pod stromem nebo lze použít i zalaminované listy (javor mléč, lípa srdčitá, habr obecný, dub letní, buk lesní, bříza bělokorá). Listy rozložíme na stole. Účastníkům ukážeme výsledný výrobek.

Každý dostane papír, voskovku a nějaký list. List otočíme žilnatinou nahoru a vložíme pod papír a vybarvujeme voskovkou místa, kde cítíme list. Na papíře se začne objevovat žilnatina listu a jeho okraje. Můžeme využít více barev, protože listí se na podzim hezky zbarvuje. Dále list vystřihneme nebo můžeme obtrhat papír podél frotáže.

Vyrobený list vezmeme a doneseme ho ke stromu, který má stejný list. U každého stromu je i jeho název, takže díky tomu účastník zjistí, jaké listy mají konkrétní stromy. Podle času a zájmu si může účastník/ce udělat více listů.

Pomůcky: nasbírané listy nebo zalaminované listy (javor mléč, lípa srdčitá, habr obecný, dub letní, buk lesní, bříza bělokorá), voskovky, papíry, ukázkou frotáže, nůžky

2. Plody a semena (15 minut)

- **Pokus se šiškou**

Veverka potřebuje vědět, při jakém počasí je nejlepší získávat semínka z šišek.

Každý účastník dostane plastový kelímek a do něj nalije vodu (přibližně do poloviny). Do kelímku vloží rozvinutou suchou šišku borovice lesní. Mezitím jde plnit další úkol „**Vůně plodů**“ a po jeho splnění půjde zkontrolovat, co se s šiškou stalo.

Ukážeme si na tom, jak šiška svá semena chrání proti vlhku. Okřídlená semena šišek se šíří pomocí větru, a když by byla mokrá, tak by daleko nedolétla.

Poznámka: Šišku namočíme na začátku aktivity „Plody semena“ a na jejím konci uvidíme, co se s šiškou stalo.

Pomůcky: 6 kelímků od jogurtu, 6 šišek, voda

- **Vůně plodů lesa**

Některé plody může veverka hledat také podle čichu, třeba když je tma. Děti zkusí poznávat plody stromů či keřů podle čichu.

Děti si posedají do kruhu, doprostřed lektor/ka umístí reálné plody. Každý dostane svoji voňku (nádobka s vůní) a má za úkol čichnout k voňce a podle vůně poznat k jakému plodu patří. Podle toho pak vezme do ruky správný plod. Postup opakujeme, dokud všichni nevyzkouší všechny vůně.

Pomůcky: plody (jablko, vlašský ořech, sušené houby), voňky (krabička s vůní – jablko, vlašský ořech, sušené houby)

Poznámka: U šikovnějších účastníků lze využít aktivitu **zkoumání pohybu semen a plodů při pádu + vyplňování pracovního listu**. Stoupneme si na židli a pouštíme na zem různé druhy plodů, listů či semen a pozorujeme dráhu letu. Pak dráhu letu zaznamenáme do pracovního listu.

Pomůcky: židle, semena, plody, listy, pracovní list na zaznamenání dráhy letu

PŘESTÁVKA (5 minut)

3. Zvířata se chystají na zimu (20 minut)

Veverka na podzim pozoruje ostatní živočichy a zjišťuje, že se i oni různým způsobem připravují na zimu... Některé živočichy dokonce po celou zimu nevidí. Děti mají zjistit, kam živočichové na podzim mizí a s kterými živočichy se veverka může potkat.

Lektor/ka před zahájením aktivity poschovává obrázky zvířat po prostoru. Každé dítě dostane fotku jednoho zvířete. Jejich úkolem je najít dva obrázky stejného zvířete a donést je na předem určené místo. Podle obrázků mají přijít na to, jak se dané zvíře připravuje na zimu. Pak si určíme, koho veverka v zimě potká = kdo je v zimě aktivní a kdo tráví zimu zimním spánkem někde v úkrytu.

Pomůcky: 16 obrázků osmi zvířat v létě a v zimě (babočka paví oko, lasice hranostaj, veverka obecná, ježek západní, ještěrka zední, lama alpaka, kukačka obecná a zajíc polní), 8 ks fotek uvedených zvířat

4. Hra na veverku (10 minut)

Účastníci si zahrají na veverky, které si připravují zásoby na zimu. Každé dítě dostane několik kelímků od jogurtu a mají za úkol si je schovat po místnosti. Kelímky ve hře symbolizují spižírny, kam si veverky shromažďují potravu před zimou. Každá veverka má za úkol získat za pomoci dřevěných kleští na okurky (symbolizují přední končetiny veverky) za určitý čas, co nejvíce potravy. Potravu ve hře představují vlašské ořechy a účastníci si je pouze pomocí kleští nosí do svých spižíren. Hra může být dle schopností žáků ztížena různými změnami pohybu.

Pomůcky: kleště na okurky, vlašské ořechy, misky (doupě)

Hodnocení a rozloučení (5 minut)

Děti ohodnotí pomocí smajlíku, jak se jim program líbil. Mohou hodnotit schůzku jako celek jedním smajlíkem nebo každou její část. Kdo chce, může doplnit slovní komentář.

Účastníci vrátí pytlíčky, získané čtyři vlašské ořechy si mohou nechat.

Pomůcky: obrázky smajlíků 😊😐😞

53

Zkušenosti z praxe

Hra na podmínky života účastníky poměrně bavila, nikdo ji na kroužku neodmítl plnit. Jedinou obavu jsme měli u části, kdy získávali vzduch – součástí toho bylo zatajit na chvíli dech, ale i tuto část všichni dobře zvládli. Následná frotáž listu nebyla moc oblíbenou aktivitou, ale opět ji účastníci plnili celkem ochotně. Většinou si každý udělal pouze jeden list.

Pokus s reakcí šišky na vodu vzbudil zájem všech. S některými jsme také sledovali pohyb padajícího listí či různých druhů plodů, což většinou sklidilo úspěch a účastníci se u toho bavili.

Při poznávání vůní plodů, bylo důležité ukázat na reálných předmětech, jaké plody mohou cítit. Díky tomu neměli obavy k připraveným nádobkám čichat a opět se u toho většinou usmívali.

V aktivitě zaměřené na přípravu zvířat na zimu obecně nejvíce bavilo účastníky hledat obrázky vylosovaného zvířete, doprovodné povídání a třídění zvířat na v zimě spící či aktivní zaujalo účastníky různě. Někteří informace s nadšením přijímali, jiní se nedokázali dlouho soustředit. Závěrečná hra na to, jak veverka získává potravu, zaujala všechny účastníky a bavila je.

Prosinec

Časová dotace: 90 minut

Místo: Interiér – prostory školy Štolcova

Cíl schůzky:

Účastníci se seznámí s chováním zvěře v zimním období. Vyzkoušíme si výrobu ručního papíru a vyrobíme vánoční ozdobu.

Materiál a pomůcky:

vytištěný harmonogram schůzky, zelená šipka pro znázornění daného úkolu, sněhové vločky vyražené razničkou (různé barvy), lepicí hmota na přichycení vloček a šipky, pytlíček na losování barev, stopy jednotlivých zvířat, fotky či obrázky zvířat (rozstříhané jako puzzle), fotky zvířat, zimní příběh na plátně, vytištěný příběh jednotlivých zvířat (dle stop na plátně) pro případ zájmu, pracovní listy (stopy), razítka stop jednotlivých zvířat + poduška s náplní, balicí papír na tvorbu vlastního příběhu ze stop + vytisknuté obrázky zvířat, barevné papírky (jako potrava), krabičky, píšťalka, maska, lano či provázek pro znázornění čáry, fotky zvířat, CD se zvuky zvířat, pobytová znamení zvířat, mixér, miska na mixování, tácky, síť, vykrajovátko, lžice, houbičky, noviny, euroobaly, obrázky smajlíků 😊😐😞

54

Harmonogram schůzky / Motivace / Vizualizace

- pro vizualizaci jednotlivých úkolů využijeme zelenou šipku, kterou umístíme před každou aktivitu, po jejím skončení se posune k další aktivitě, aby bylo jasné, kterou činností se právě zabýváme
- konec úkolu a jeho splnění si každý znázorňuje sněhovými vločkami, které si lepí za obrázek na harmonogramu schůzky; každý účastník si na začátku kroužku vylosuje svoji barvu, kterou budou mít jeho sněhové vločky

Osnova

Úvod a přivítání – seznámení s programem (5 minut)

1. Stopování zvířat (35 minut)

- Stopování zvířat
- Příběh na plátně
- Razítkování stop

2. Hra na zvířata (10 minut)

PŘESTÁVKA (5 minut)

3. Poznávání smysly (10 minut)

- Hádání zvuků zvířat
- Hmatovka

PROSINCOVÁ SCHŮZKA

PROGRAM:

ÚVOD A PŘIVÍTÁNÍ

1) Stopování zvířat

2) Hra na zvířata

PŘESTÁVKA

3) Poznávání smysly

4) Vánoční čas

ROZLOUČENÍ A HODNOCENÍ

4. Vánoční čas (20 minut)

- Tvorba ručního papíru – vytváření vánočních ozdob či visaček na dárky

Hodnocení, rozloučení (5 minut)

popis aktivit:

Úvod a přivítání – seznámení s programem (5 minut)

- představíme program a jeho části
- vysvětlíme motivaci – za splnění úkolu si jedinec může nalepit sněhovou vločku do harmonogramu; vločky jsou umístěny na určitém místě například v krabičce, každý má svoji krabičku a barvu vloček

Pomůcky: vytištěný harmonogram schůzky, zelená šipka pro znázornění daného úkolu, sněhové vločky vyražené razničkou (různé barvy), lepicí hmota na přichycení vloček a šipky, pytlíček na losování barev, krabičky podle počtu účastníků

1. Stopování zvířat (35 minut)

V místnosti máme rozložený zimní **příběh na plátně**. Ukážeme ho a účastníkům vysvětlíme, že budeme hledat, která zvířata zde stopy zanechala. Pokusíme se rozuzlit jejich příběh. V jiné části místnosti či na chodbě máme nachystané stopy jednotlivých zvířat a na jejich konci je obrázek zvířete, kterému stopa patří.

- **Stopování**

Každý účastník dostane obrázek stopy zvířete, které bude stopovat. V programu se objevují tato zvířata: prase divoké, bažant obecný, myšice lesní, liška obecná a zajíc polní.

Účastníci se přesunou do prostoru, kde jsou nachystané stopy jednotlivých zvířat, při stopování sbírají jednotlivé stopy. Na konci cesty najdou puzzle (rozstříhaný obrázek daného zvířete).

Účastník si přinese puzzle na stůl, a když jej poskládá, přijde na to, komu patřila jemu přiřazená stopa.

Puzzle pak vymění u lektora/ky za celý obrázek.

- **Příběh na plátně**

Vrátíme se k plátnu s příběhem, do kterého umístíme obrázek na konec stopy, aby ostatní věděli, komu stopa patří. U plátna přemýšlíme, co se našemu zvířeti stalo, kam šlo, koho asi potkalo...

Poznámka: V případě většího zájmu déle se zabývat touto aktivitou, nabídneme vyprávění jednotlivých částí příběhu, který se odehrává na plátně se stopami např.: co se tedy stalo

s bažanty, aj ... Tato aktivita je vhodná pro spolupráci asistenta s účastníkem. Další možnosti pro verbálně zdatné účastníky je vymyslet příběh svého zvířete podle toho, kudy vedou jeho stopy a co se kolem nich nachází.

- **Razítkování stop**

Nakonec u stolečku vyplňujeme pracovní list. Pomocí razítek se stopami vytváříme stopy daných zvířat. Nejprve na obrázku sledujeme, jak vypadají stopy například lišky obecné v běhu, při chůzi či lovu. Potom přistoupíme k razítkování. Dbáme na to, aby stopy měly jeden směr a byly logicky umístěny.

Poznámka: Dle situace můžeme zařadit další aktivitu – vytvořit si na balicí papír svůj vlastní zimní příběh a nalepit obrázky zvířat. Každý pracuje sám nebo s pomocí asistenta, svůj nápad prezentuje všem.

Pomůcky: stopy jednotlivých zvířat, fotky či obrázky zvířat (rozstříhané jako puzzle), fotky zvířat, zimní příběh na plátně, vytištěný příběh jednotlivých zvířat (dle stop na plátně), pracovní listy (stopy), razítka stop jednotlivých zvířat + poduška s náplní, balicí papír na tvorbu vlastního příběhu ze stop, vytištěné obrázky zvířat

56

2. Hra na zvířata (10 minut)

Hra na získávání potravy v zimě (vychází z principu hry „Cukr, káva, limonáda, ...“)

V každém ročním období musí zvířátka shánět potravu. Protože je v zimě potravy nedostatek, zvířátka se snaží šetřit síly. Takže když se před nimi objeví někdo, kdo by je mohl chtít sežrat, snaží se být nenápadní a velice opatrní, aby je dravec neviděl.

Princip a pravidla hry:

Děti ve hře představují živočichy, kteří se snaží přežít zimu. Mají za úkol získat dostatek potravy a nenechat se sežrat dravcem, kterého hraje lektor/ka. Hra spočívá v tom, že děti sbírají lístečky (potravu) a musí se dostat za čáru (konec zimy), u které stojí dravec obrácený zády k ploše s lístečky. Ten je u toho nesmí vidět, takže kdykoliv se otočí k dětem čelem, zvířátka musí znehybnět (splynout s okolím), aby je dravec neviděl. Jakmile se dravec otočí k dětem zády, děti opět sbírají potravu a snaží se dostat za čáru. Za čárou máme připravené krabičky, do kterých děti dávají potravu. Potrava jsou barevné papírové lístečky, které později využijeme na tvorbu ručního papíru. Po skončení hry do misek s papírovými lístečky nalijeme vodu a lístečky do vody ponoříme.

Poznámka: Pro upozornění na to, že se dravec otočí, jsme používali píšťalku a pro navození atmosféry měla lektorka masku lišky.

Pomůcky: barevné papírky (potrava), krabičky, píšťalka, maska lišky, lano či provázek pro znázornění čáry

3. Poznávání smysly (10 minut)

- **Hádáme zvuky zvířat**

Posadíme se u stolu. Pro lepší vizualizaci rozložíme na stole fotky zvířat, která můžeme slyšet. Z CD nahrávky pouštíme jednotlivé zvuky a účastníci hádají. Mohou se hlásit nebo ukazovat na obrázky či říci název zvířete, záleží na tom, co bude lépe vyhovovat.

- **Hmatovka**

K fotografiím zvířat, které máme rozložené na stole, přidáme pobyťová znamení (srnčí parůžek, lebka prasete divokého, bažantí pířko, lebka lišky...). Necháme účastníky, aby si vše prohlédli a ohmatali. Dle schopností, dovedností, vědomostí a zájmu účastníků sdělujeme různé zajímavosti k daným živočichům.

Pomůcky: fotky zvířat, CD se zvuky zvířat, pobyťová znamení zvířat

4. Vánoční čas (20 minut)

Brzy budou Vánoce, což je doba, kdy se lidé obdarovávají a také zdobí stromeček.

Budeme vyrábět ruční papír, z kterého si vytvoříme vánoční ozdobu, jmenovku na dárek nebo minipřáníčko.

Namočené barevné papírky ze hry „Na zvířata“ přelijeme do nádoby na mixování a tyčovým mixérem mixujeme tak dlouho, dokud nevznikne papírová kaše.

57

Na tácek položíme síťku a na ní vykrajovátko jeho ostrou stranou dolů. Pomocí lžice vykrajovátko do půlky naplníme papírovou kaší. Po té prstem vytlačíme co nejvíce vody. Až je voda téměř odstraněna, opatrně oddělíme vykrajovátko a přiložíme na síťku noviny. Síťku i s novinami otočíme vzhůru nohama, dále síťku odděláme a pomocí houbičky na nádobí odstraníme z ručního papíru zbylou vodu. Nakonec noviny s ručním papírem usušíme na topení, další den sloupneme papír z novin.

Poznámka: Jelikož kroužek trvá jen 90 minut, je důležité mít připraveno, jakým způsobem se výrobek bude odnášet domů. Například noviny s výrobkem můžeme vložit do euroobalu a upozornit účastníky, aby doma výrobek dosušili.

Pomůcky: mixér, miska na mixování, tácky, síť, vykrajovátko, lžice, houbičky, noviny, euroobaly

Hodnocení, rozloučení (5 minut)

Děti ohodnotí pomocí smajlíků, jestli se jim program líbil. Mohou hodnotit schůzku jako celek jedním smajlíkem nebo každou její část. Kdo chce, může doplnit slovní komentář.

Pomůcky: obrázky smajlíků 😊😐😞

Zkušenosti z praxe

Dle našich zkušeností bylo toto téma dobře volené. U některých aktivit jsme si nebyli jisti, zda budou odpovídat specifickým potřebám osob s PAS a mile nás překvapil jejich samotný průběh.

Když jsme zkoušeli zařadit při razítkování stop tvorbu vlastního příběhu zvířat, tak nás potěšilo a překvapilo, co všechno účastníci vymysleli. Také jsme se obávali, zda nebude účastníkům nepříjemné pracovat s papírovou kaší kvůli tomu, jak vypadá, lehce znečistí, na omak je zvláštní, ale většinou jsme neměli žádný problém, naopak tato aktivita bavila a vydrželi jsme u ní až do jejího dokončení. Celkově hodnotíme toto téma kladně.

Jediný problém, na který jsme při této schůzce narazili, bylo u hry Na zvířata. Jeden chlapec ji odmítl hrát, protože bral pravidla příliš dogmaticky. Upozornil nás na to, že není možné zcela se nehýbat, když se dravec otočí, protože by nemohl dýchat. Je tedy vhodné volit správná slova při vysvětlování pravidel. Do hry jsme ho nenutili a pouze přihlížel, ostatní účastníci se u hry velice bavili a chtěli ji hrát opakovaně.

LEDEN

Časová dotace: 90 minut

Místo: Interiér – prostory školy Štolcova

Cíl schůzky:

Účastníci se seznámí s různými druhy ptáků. Dozví se, kteří z nich zůstávají celoročně v našich krajích a kteří na zimu odlétají do teplých krajín a proč tomu tak je. Dále budeme rozlišovat ptačí potravu a také se zabývat dokrmováním ptáků v zimě. Vyzkoušíme si výrobu tukového krmítka.

Materiál a pomůcky:

program kroužku s šipkou, stopy bažanta v různých barvách, lepicí guma, čokoláda či lentilky, misky na čokoládu, barevné gumičky s pytlíkem na vylosování, CD přehrávač, CD se zvuky ptáků, plyšová ptáci (kos černý, kukačka obecná, vlaštovka obecná, čáp bílý, vrabec domácí, sýkora koňadra), fotky ptáků, obrázek krmítka, obrázek teplých krajů, mapa migrace do Afriky, pytlíčky s hmatkami potravy ptáků (vlašský ořech, zrna pšenice, semínka slunečnice, mák setý - makovice, semínka lnu setého, šiška borovice lesní), 1 sada stejných předmětů, fotky plodin, plodiny navíc (proso, žito, oves, ječmen), modely vývojových stádií živočichů (sluněčko sedmitečné, komár, žížala obecná, babočka bodláková, mravenec lesní,...), indukční vařič, hrnec, vařečka, igelitový ubrus, 100% rostlinný tuk, kelímky od jogurtu, směs semen, šišky z borovice s provázkem, skořápky od vlašských ořechů s provázkem na špejli, kelímky od jogurtu, lžíce a lžičky, igelitové sáčky na odnos výrobků, papírové utěrky, nůžky, obrázky ptáků (kos černý, sojka obecná, pěnkava obecná, hýl obecný, vrabec domácí, strakapoud velký, brhlík lesní, sýkora koňadra, kukačka obecná, čáp bílý, ledňáček říční, vlaštovka obecná), určovací klíče, dlouhé lano,

balené bonbony navlečené na provázku, ptačí pexetrio rozříděné na pexeso (dvojice), kartičky se smajlíky.

Harmonogram schůzky / Motivace / Vizualizace

- pro vizualizaci jednotlivých úkolů využijeme zelenou šipku, kterou umístíme před každou aktivitu, po jejím skončení se posune k další aktivitě, aby bylo jasné, kterou činností se právě zabýváme
- konec úkolu a jeho splnění si každý účastník znázorňuje ptačí stopou, kterou si lepí za obrázek na harmonogramu schůzky; každý účastník si na začátku kroužku vylosuje svoji barvu, kterou budou mít jeho ptačí stopy

Osnova

Úvod a přivítání – seznámení s programem (5 minut)

1. Poznávání smysly (15 minut)

- Poznávání hlasů ptáků (5 minut)
- Hmatky – ptačí potrava (10 minut)

2. Výroba krmítka (20 minut)

PŘESTÁVKA (5 minut)

3. Pozorovací stezka (15 minut)

4. Hry (20 minut)

- Ptáci klovou potravu (10 minut)
- Pexeso s ptáky (10 minut)

5. Dokončení krmítka (5 minut)

Hodnocení a rozloučení (5 minut)

59

popis aktivit:

Úvod a přivítání – seznámení s programem

(5 minut)

- Přivítáme se se všemi účastníky a asistenty.
- U vizualizovaného programu schůzky si shrneme náplň programu. Pak si každý účastník vylosuje pytlíček s barevnými stopami ptáka, které bude lepít do programu schůzky po splnění úkolu. Za splnění úkolu pak účastník dostane čtvereček čokolády či lentilku.

Pomůcky: program kroužku s šipkou, stopy bažanta v různých barvách, lepicí guma, čokoláda či lentilky, misky na čokoládu, barevné gumičky s pytlíkem na vylosování

LEDNOVÁ SCHŮZKA

PROGRAM:

ÚVOD A PŘIVÍTÁNÍ

1) Poznávání smysly

2) Výroba krmítka

PŘESTÁVKA

3) Pozorovací stezka

4) Hry

HODNOCENÍ A ROZLOUČENÍ

1. Poznávání smysly (15 minut)

• Poznávání hlasů ptáků

Účastníky usadíme zády k lektorovi. Mají za úkol poslouchat zvuky, které jim lektor/ka pustí a určit, která zvířata je vydávají. Cílem je, aby přišli na to, že jde o ptáky. Poté lektor/ka ukáže plyšové ptáky a jejich reálný vzhled na fotkách. Řekne dětem, že v zimě všechny hlasy ptáků slyšet nemůžeme, protože někteří ptáci odlétají do teplých krajů. Společně určíme, kteří ptáci jsou stálí a kteří tažní.

Vysvětlíme si, že důvodem je jejich způsob obživy. Někteří jsou hmyzožraví (odlétají do teplých krajů, protože by tu neměli co žrát) a jiní jsou semenožraví (ti tu zůstávají). Další skupinou mohou být ptáci, kteří jsou hmyzožraví i semenožraví, ti většinou zůstávají a po dobu zimy se živí semeny.

Pomůcky: CD přehrávač, CD se zvuky ptáků, plyšový ptáci (kos černý, kukačka obecná, vlaštovka obecná, čáp bílý, vrabec domácí, sýkora koňadra), fotky ptáků, obrázek krmítka, obrázek teplých krajů, mapa migrace do Afriky

60

• Hmatky – ptačí potrava

Účastníky usadíme do kruhu či ke stolu. Doprostřed vyskládáme potravu, kterou se ptáci přes zimu živí, případně kterou jim člověk sype do krmítka, aby jim pomohl zimu přežít. Nejprve si zkusíme určit, jak se potrava nazývá a z jaké rostliny pochází. Potravu je více druhů, než bude hmatových pytlíčků. Potom rozdáme každému účastníkovi hmatový pytlíček s jedním vzorkem potravy. Účastníci mají zkusit pomocí hmatu přijít na to, jaká potrava je v daném pytlíčku. Podle času vyzkouší účastníci poznat i více druhů potravy pro ptáky. Na stůl rozložíme fotky předložené potraviny, účastník má tak malou nápovědu (může ukázat na fotku či okomentovat svůj vzorek potravy).

Pomůcky: pytlíčky s hmatkami potravy ptáků (vlašský ořech, zrna pšenice, semínka slunečnice, mák setý – makovice, semínka lnu setého, šiška borovice lesní), jedna sada stejných předmětů, fotky plodin, plodiny navíc (proso, žito, oves, ječmen), modely vývojových stádií živočichů (slunéčko sedmitečné, komár, žížala obecná, babočka bodlaková, mravenec lesní, ...)

Teorie: Ptáci, kteří u nás zůstávají přes zimu, se živí semeny rostlin případně plody keřů či stromů, které si hledají v přírodě, jsou tedy semenožraví. Pokud je hodně tuhá zima a velké množství sněhu, je důležitá i pomoc člověka – příkrmování. Důležité je dávat do krmítka vhodné druhy potravy, abychom ptákům neuškodili.

Poznámka: Pro šikovnější účastníky můžeme do programu dále zařadit prohlídku vývojových stádií živočichů – potrava migrujících ptáků (slunéčko sedmitečné, komár, žížala obecná, babočka bodláková, mravenec lesní,...). Při této aktivitě využíváme modely vývojových stádií živočichů.

2. Výroba krmítka (20 minut + chlazení)

Nejprve účastníkům ukážeme, jak mohou vypadat tuková krmítka, která dnes budeme vyrábět. Potom společně připravíme směs. Lektor nakrájí rostlinný tuk a každý účastník lžící nabere a dopraví kousek do hrnce. Potom zapneme vařič, upozorníme účastníky na to, aby se hrnce ani plotýnky nedotýkali, a společně pozorujeme, jak se tuk rozpouští. Po rozpuštění tuku vezmeme směs semen, zkusíme určit, co za semena ve směsi je, a pak každý účastník do hrnce s tukem lžící nasype jednu a více lžic dle potřeby. Směs si každý účastník zamíchá, a pak začneme tvořit vybraná tuková krmítka.

V nabídce jsou tři varianty: z půlky vlašského ořechu, z borové šišky a z kelímku od jogurtu. Podle času a zájmu jednotlivých účastníků lze udělat všechny tři.

Krmítko z půlky vlašského ořechu – nachystáme si půlku ořechu a asi 20 cm provázku, ze kterého uděláme smyčku a vsuneme do ořechu (abychom vytvořili poutko); lžičkou nalijeme tuk se semeny do ořechu, dáваме pozor, abychom si nespálili tukem prsty.

Krmítko z borové šišky – nachystáme si borovou šišku a asi 30 cm provázku, který uvážeme na šišku; lžičkou lijeme tuk se semeny na šišku a snažíme se semena zasouvat do škvírek na šišce.

Krmítko z kelímku od jogurtu – nachystáme si kelímek od jogurtu, asi 3 cm dlouhou špejli (aby se vešla na dno kelímku), provázek dlouhý 60 cm. Špejli navážeme doprostřed provázku a vložíme do kelímku, lžičkou nalijeme tuk se semeny do kelímku. Kelímek dáme do mrazáku, nebo pokud je venku pod nulou, tak za okno, aby vše stihlo ztuhnout do konce kroužku. Na konci kroužku dětem jejich krmítka dáme do igelitového sáčku, aby si je mohly odnést domů. Důležité je zdůraznit, že je musí doma vytáhnout z tašky, (hlavně, aby je nedali k topení) a pověsit někam, např. na balkón, zahradu či blízky strom, kde by mohly ptáčky pozorovat.

Tipy a praktické rady:

- Používáme indukční vařič – 125 g ztuženého tuku se rozpustí na 800W za 2 minuty.
- Směs nesmí být úplně hustá, lepší je, když trochu převažuje rozpuštěný tuk, aby byla směs po ztuhnutí kompaktní.
- Tuhnutí tukového krmítka z kelímku trvá poměrně dlouho, je důležité, aby směs byla dostatečně ztuhlá, než ji budeme vyjmát z kelímku. Při vyjímání z kelímku nejprve kelímek ze všech stran rukama zahříváme, a pak otočíme dnem vzhůru a dno kelímku lehce promáčkáme prsty, aby se směs ode dna odlepila. Poté zkusíme pomocí provázku zalitého ve směsi pomalu a opatrně směs vyjmout.
- Vyráběné typy krmítek jsou určeny především pro sýkory.

Pomůcky: indukční vaříč, hrnec, vařečka, igelitový ubrus, rostlinný tuk, směs semen, šišky z borovice s provázkem, skořápky od vlašských ořechů s provázkem na špejli, lžice a lžičky, igelitové sáčky na odnos výrobků, papírové utěrky, nůžky

3. Pozorovací stezka (15 minut)

Trasu stezky vyznačíme dlouhým lanem. Vhodným prostorem může být například školní chodba. Obrázky ptáků umístíme napravo i nalevo od lana (jeden způsob připevnění fotek ptáků je lepící hmota – není vhodné na zed'). Děti mohou stezkou projít celkem 3x. V prvním kole mají za úkol najít co nejvíce obrázků ptáků a na konci trasy tento počet sdělit lektorovi. V druhém kole mohou hledat ptáky, které se jim v prvním kole nepovedlo odhalit. Pokud najdou všechny ptáky už v prvním kole, pak se rovnou pustí do třetího kola, kdy zkusí, jestli jednotlivé ptáky znají (už je někdy viděli a znají jejich název). U těch, které neznají, si zkusí zapamatovat vzhled. Potom dostanou určovací klíč a daného ptáka tam s pomocí asistenta najdou.

Poznámka: Úkol zapamatovat si vzhled ptáka je velmi těžký (nutno posoudit individuální schopnosti účastníků), proto můžeme poskytnout určovací klíč tak, že účastník si s asistentem určuje ptáky přímo na stezce.

Pomůcky: obrázky ptáků (kos černý, sojka obecná, pěnkava obecná, hýl obecný, vrabec domácí, strakapoud velký, brhlík lesní, sýkora koňadra, kukačka obecná, čáp bílý, ledňáček říční, vlaštovka obecná), určovací klíče dle počtu účastníků, dlouhé lano

62

4. Hry (25 minut)

- **Ptáci klovou potravu**

Každý účastník se změní v ptáčka a vyzkouší si, jak je těžké získat potravu.

Mezi dva pevné body uvážeme provaz, na kterém jsou navlečené balené bonbóny.

Účastníci si hrají na ptáčky, kteří získávají potravu, např. bobule z keřů, které představují bonbóny. Bonbóny mohou získávat pouze pomocí svých úst bez využití rukou. Každý účastník má za úkol získat zadaný počet bonbónů. Získané bonbóny si ukládají do misky či kelímku a na konci hry si je mohou nechat. Po celou hru se nesmí používat ruce. Jíst bonbony je vhodné až po kroužku.

Poznámka: Při této hře je velmi důležitá motivace jedinců. Tento úkol není lehké splnit a díky společné podpoře a fandění lze dojít k rychlejšímu splnění.

Pomůcky: balené bonbony navlečené na provázku

- **Pexeso s ptáky**

Účastníci si zahrají pexeso a zopakují si ptáky, se kterými se v programu seznámili, případně poznají pár dalších druhů. Zjistí, jak vypadá pták v letu. Cíl mají společný všichni účastníci a to odhalit dvojice co nejvíce druhů ptáků. Nezdůrazňujeme, jestli někdo vyhrál nebo prohrál, není to důležité a někteří účastníci jsou na prohru citliví.

Pomůcky: ptačí pexetrio roztríděné na pexeso

5. Dokončení krmítka (5 minut)

Tuhnutí tukového krmítka z kelímku trvá poměrně dlouho, je důležité, aby směs byla dostatečně ztuhlá, než ji budeme vyjímat z kelímku. Při vyjímání z kelímku nejprve kelímek ze všech stran rukama zahříváme, a pak otočíme kelímek se směsí dnem vzhůru a dno kelímku lehce promačkáme prsty, aby se směs ode dna odlepila. Poté zkusíme pomocí provázku zalitého ve směsi pomalu a opatrně krmítko vyjmout. Účastníkům dáme jejich vyrobená krmítka do igelitového sáčku, aby si je mohli snadno odnést, a zopakujeme si, jak s nimi mají doma nakládat.

Pomůcky: sáčky na odnos tukových krmítek

Hodnocení a rozloučení (5 minut)

Děti ohodnotí pomocí smajlíku, jestli se jim program líbil. Mohou hodnotit schůzku jako celek jedním smajlíkem nebo každou její část. Kdo chce, může doplnit slovní komentář.

Pomůcky: kartičky se smajlíky 😊 😐 😞

Zkušenosti z praxe

Na začátku programu jsme navodili příjemnou atmosféru díky poslechu zvuků, které vydávali plyšový ptáci. Účastníci většinou poznali, že zvuk vydává zástupce ptáků. Na základě vizuální podpory v podobě vzhledu plyšového ptáka a jejich fotografií často dokázali určit druh ptáka.

Při hovoru o tom, čím se ptáci živí, jsme občas využívali i modely vývojových stádií živočichů. Byly to plastové modely různých malých živočichů, kterými se živí především stěhovaví ptáci. Tyto pomůcky měly veliký úspěch, každý si je mohl důkladně prohlédnout, osahat, seřadit podle toho, jak jdou vývojová stádia za sebou. Z chování účastníků vyplynulo, že tato aktivita byla zajímavá.

Výroba tukového krmítka pro ptáky měla také úspěch, ale většinou každému účastníkovi stačilo vyrobit si jen jeden druh.

Ptačí stezka účastníky bavila, především její první kolo, kdy měli za úkol najít schované obrázky ptáků. Při určování ptáků bylo vhodné poukázat na významné určovací znaky, aby se účastníci lépe zorientovali v obrazovém klíči.

Při hře na ptáky, kteří klovou potravu, bylo třeba velké motivace, protože je třeba vyvinout větší sílu při stisku bonbonu mezi zuby a také trochu trpělivosti, než se obal bonbonu prořeže provázkem. Někteří účastníci měli tendence tento úkol vzdát, ale díky výborné spolupráci s asistenty se většinou všem podařilo úkol dokončit.

Únor

Časová dotace: 90 minut

Místo: Interiér – prostory školy Štolcova

Cíl schůzky:

Účastníci rozpoznají předměty z materiálů papír, plast, sklo a bioodpad, vytřídí tyto čtyři druhy odpadů do správných popelnic a seznámí se s tím, co se děje s odpady z barevných popelnic a co se z vytříděných odpadů vyrábí.

Materiál a pomůcky:

vytištěný harmonogram schůzky, zelená šipka pro znázornění daného úkolu, obrázky popelnic různých barev (modrá, žlutá, zelená, hnědá, šedá), květ rezekvítku na obrázku, lepicí hmota na přichycení popelnic, rezekvítka a šipky, krabičky podle počtu účastníků, modely popelnic (modrá na papír, žlutá na plasty, bílá na bílé sklo, zelená na zelené sklo, malá hnědá ohrádka představující kompost), skládka (papírové odpadky, plastové odpadky, skleněné odpadky, bioodpad), noviny (kousek pro každého účastníka), lano či provázek na vyznačení startovní čáry, igelitové sáčky podle počtu účastníků (stačí kousek – např. čtvereček), plastové odpadky do skládky na vytřídění (PET-láhev, kelímky, sáčky, ...), nejčastější čísla a zkratky u trojšipkových značek (teorie pro každého), pracovní list k trojšipkovému systému, skleněné lahve a zavařovací sklenice dle počtu účastníků (bílé a barevné sklo), paličky – dřevěné, plastové, kovové (např. ozvučná dřívka, paličky, plastová plácačka na mouchy, kovová metlička, klacíky z přírody), obal od vajíček, toaletní papír, papírový sáček, fleecová čelenka, fotky využití plastů (plastová láhev jako krmítko pro ptáčky, jako květináč na bylinky, stínidlo z lampy vytvořené ze dna PET-lahví, výtvarné tvoření z víček od PET-lahví, koště vytvořené nastříhaných PET-lahví), průhledná zavařovací láhev, hnědá láhev od piva, fotka kompostu, fotka žížaly, rozstříhané obrázky zbytků potravy, kancelářské spony, magnet na provázku, krabička na odkládání magnetů, bioodpad – např. skořápka od vajíčka, pytlík od čaje, sušené jablko, sušená slupka od pomeranče, slupka od cibule, slupka od česneku, seno aj., pexeso s odpadky, notebook, prezentace, magnetky na lednici, obrázky smajlíků 😊 😐 😞

Harmonogram schůzky / Motivace / Vizualizace

- Pro vizualizaci jednotlivých úkolů využijeme zelenou šipku, kterou umístíme před každou aktivitu, po jejím skončení se posune k další aktivitě, aby bylo jasné, kterou činností se právě zabýváme.
- Konec úkolu a jeho splnění si každý účastník znázorňuje malými popelnicemi. Za každý úkol mají všichni stejnou popelnic: papír – modrá popelnice; plast – žlutá popelnice; sklo – zelená popelnice; bioodpad – hnědá popelnice; pexeso na odpadky – šedá popelnice;

promítání fotek – květ rezekvítka. Popelnice a rezekvítek se lepí pomocí lepící gumy za obrázek na harmonogramu schůzky.

Osnova:

Úvod a přivítání – seznámení s programem (5 minut)

1. Papír (10 minut)

- Vlastnosti papíru
- Trefování do koše papírovou kuličkou
- Vytřídění papíru

2. Plast (15 minut)

- Vlastnosti plastu
- Vytřídění plastu

3. Sklo (15 minut)

- Hledání sklenic
- Koncert – hraní na sklenice
- Vytřídění skla
- Recyklované výrobky z papíru, plastu, skla

PŘESTÁVKA (5 minut)

4. Boodpad (15 minut)

- Žížala
- Zbytky, které žížala rozloží – puzzle
- Boodpad na kompost

5. Pexeso (10 minut)

6. Promítání fotek (10 minut)

Hodnocení a rozloučení (5 minut)

65

popis aktivit:

Úvod a přivítání – seznámení s programem (5 minut)

- představíme program a jeho části
- vysvětlíme motivaci – za splnění úkolu si jedinec může nalepit popelnici správné barvy do harmonogramu; popelnice jsou umístěny na určitém místě například v krabičce, každý má svoji krabičku a lepící gumu

Pomůcky: vytištěný harmonogram schůzky, zelená šipka pro znázornění daného úkolu, popelnice různých barev (modrá, žlutá, zelená, hnědá, šedá), květ rezekvítka, lepící hmota na přichycení popelnic, rezekvítka a šipky, krabičky podle počtu účastníků

ÚNOROVÁ SCHŮZKA

PROGRAM:

ÚVOD A PŘIVÍTÁNÍ

1) Papír

2) Plast

3) Sklo

PŘESTÁVKA

4) Boodpad

5) Pexeso na odpadky

6) Promítání fotek

HODNOCENÍ A ROZLOUČENÍ

1. Papír (10 minut)

Před začátkem kroužku rozmístíme v místnosti různé popelnice (my jsme je měli vytvořené z barevné lepenky a uprostřed jsme měli špejli, aby držela kruhový tvar otvoru popelnice): **modrá na papír, žlutá na plasty, bílá na bílé sklo, zelená na zelené sklo, malá hnědá ohrádka představující kompost.** V jednom rohu místnosti vyrobíme „skládku“, kterou pak budeme třídit. Ve skládce jsou odpadky papírové, plastové, sklo a suchý bioodpad.

- **Vlastnosti papíru**

Nejdříve se seznámíme s vlastnostmi papíru. Sedneme si do kruhu, každý dostane list novinového papíru a podle pokynů lektora si ho zkouší natrhnout, pak zmačkat, a sledujeme, jestli papírová kulička drží tvar a jaké vydává papír zvuky. Společně si také všimneme, že není průhledný.

Pomůcky: noviny (kousek pro každého)

- **Trefování do koše papírovou kuličkou**

Ze zkoumání vlastností papíru nám zůstala kulička. V místnosti jsou rozmístěné různé popelnice a mezi nimi i modrá, kam patří papírové odpadky. Do modré popelnice se budeme snažit hodit kuličku. Vytvoříme zástup a od startovní čáry, kterou vyznačíme pomocí lana či provázku, se budeme trefovat do modré popelnice.

Poznámka: Je velmi důležité účastníky dostatečně motivovat, a když se netrefí do popelnice, tak je stále podporovat a pozitivně ovlivňovat.

Pomůcky: modrá popelnice, lano či provázek na vyznačení startovní čáry, nastříhané noviny

- **Vytřídění papíru**

Vydáme se společně ke skládce, kde vybereme jeden papírový odpadek – lektor/ka zkontroluje, jestli účastníci vybrali správně, a pak mají za úkol odpadek vyhodit do popelnice, do které papír patří.

Pomůcky: skládka, modrá popelnice

2. Plasty (15 minut)

- **Vlastnosti plasty**

Tak jako u papíru, nejdříve ukážeme vlastnosti plasty. Využíváme igelitový pytlík, na kterém ukazujeme jaký je rozdíl mezi papírem a plastem. Každému účastníkovi rozdáme sáček (stačí kousek, např. čtvereček 7 cm x 7 cm), aby si to mohl vyzkoušet. Když se zmačká, tak se začne zase zpátky nafukovat a je těžké ho roztrhnout – spíš se natahuje – je pružný. Sledujeme také zvuky plastového sáčku při mnutí mezi prsty a všimneme si toho, že může být průhledný.

Pomůcky: igelitové sáčky podle počtu účastníků (stačí kousek, např. čtvereček 7 cm x 7 cm)

- **Vytřídění plastu**

Dále si určíme, do které popelnice bychom plasty vyhodili (žlutá popelnice), a všichni tam hodíme igelitové sáčky. Potom půjdeme ke skládce a vybereme plastové odpadky (PET-láhev, sáček, kelímek), které opět vyhodíme.

Poznámka: Pro šikovnější účastníky (např. s Aspergerovým syndromem) zmíníme třídění odpadů pomocí trojšipkového systému. A u stolu vypracujeme pracovní list k tomuto systému.

<u>20 PAP</u>	vlnitá lepenka (papír)					
<u>21 PAP</u>	hladká lepenka (papír)					
<u>22 PAP</u>	papír					

(patří do modrých kontejnerů na papír)

Ukázka trojšipkového systému

Pomůcky: žlutá popelnice, plastové odpadky do skládky na vytřídění (PET láhev, kelímky, sáčky,...), nejčastější čísla a zkratky u trojšipkových značek (teorie pro každého), pracovní list k trojšipkovému systému

3. Sklo (15 minut)

- **Hledání sklenic**

Na chodbě rozmístíme skleněné lahve a zavařovací sklenice (průhledné, zelené, hnědé) podle počtu účastníků. Účastníci dostanou za úkol sklenice najít a sednout si s nimi ke stolu.

Pomůcky: skleněné lahve a zavařovací sklenice dle počtu účastníků (bílé a barevné sklo)

- **Koncert – hraní na sklenice**

Na stole rozložíme sklenice. Pak společně rozebereme základní vlastnosti skla – např. tvrdost, křehkost, zvučnost. Zkusíme, jaký vydávají zvuk, když do nich budeme tlučet různými paličkami – dřevěnou, plastovou, kovovou. Každý zkouší individuálně. Potom začne „koncert“, lektor je dirigent a určuje, kdo kdy bude hrát a v jaké dynamice (hrajeme potichoučku, hlasitě,...). Nakonec postavíme sklenice vedle sebe do řady, účastníci vytvoří zástup a jednotlivě přistupují ke sklenicím, na které hrají jakoukoliv paličkou.

Poznámka: Tato aktivita je velmi specifická a řídí se pocitem a atmosférou dané skupiny. Někdy ji máme rychle ukončenou, jindy je pro účastníky tak zábavná, že u ní strávíme více času. Průběh této aktivity je v rukou lektora.

Pomůcky: skleněné lahve a zavařovací sklenice dle počtu účastníků, paličky – dřevěné, plastové, kovové (např. ozvučná dřívka, paličky, plastová plácačka na mouchy, kovová metlička, klacíky z přírody)

- **Vytřídění skla**

Sklo, které jsme používali, vytřídíme do správných popelnic. Bílé sklo do bílé popelnice a barevné sklo do zelené popelnice. Dále půjdeme k naší skládce, ze které také vybereme skleněný odpad, a opět vytřídíme.

Poznámka: Při ukládání sklenic do příslušných popelnic upozorníme, že se nesmí házet sklem z výšky, aby se nerozbilo na střepy.

Pomůcky: bílá popelnice, zelená popelnice, bílé a barevné sklo

- **Recyklované výrobky z papíru, plastu, skla**

Na skládce již zbyl jen bioodpad. Nyní si uděláme „obchůzku“ popelnic, do kterých jsme třídili odpad. Budeme se bavit o tom, co se děje s těmi odpadky, které jsme vyhodili do správné popelnice a budeme ukazovat recyklované výrobky z jednotlivých popelnic. Co se stane s odpadky v modré popelnici, když je plná? Přijede popelářské auto, papírové odpadky odveze do továrny a zde se ze starého papíru vyrobí nové papírové výrobky. Lektor/ka dětem ukáže příklad těchto produktů recyklace – např.: obal od vajíček, toaletní papír, papírový sáček. Z vytříděných plastů vzniknou tyto produkty recyklace – zahradní nábytek, textilní vlákna, fleecová čelenka. Účastníkům také ukážeme různé využití plastů – plastová láhev jako krmítko pro ptáčky, jako květináč na bylinky, stínidlo z lampy vytvořené ze dna PET lahví, výtvarné tvoření z víček od PET lahví, koště vytvořené z nastříhaných PET lahví atd. Nakonec se přesuneme k popelnicím na sklo a ukážeme, jak vypadají produkty recyklovaného skla – např. průhledná zavařovací láhev, hnědá láhev od piva.

68

Pomůcky: obal od vajíček, toaletní papír, papírový sáček, fleecová čelenka, fotky využití plastů (uměle vytvořený ostrov z PET lahví, PET-láhev jako krmítko pro ptáčky, jako květináč na bylinky, stínidlo z lampy vytvořené ze dna PET lahví, výtvarné tvoření z víček od PET lahví, koště vytvořené nastříhaných PET lahví), průhledná zavařovací láhev, hnědá láhev od piva

4. Bioodpad (15 minut)

- **Žížala**

Nejprve vysvětlíme, co je to bioodpad a co je kompost, kam bioodpad patří. Ukážeme obrázky. Zeptáme se účastníků, jestli doma nebo na chalupě také mají kompost. Představíme si významné obyvatele kompostu – žížaly, které se zbytky ovoce a zeleniny živí a vytvářejí z nich úrodnou půdu. Ukážeme si fotku žížaly, případně modely vývojových stádií žížaly.

Pomůcky: fotka kompostu, fotka žížaly a modely vývojových stádií žížaly

- **Zbytky, které žížala rozloží – puzzle**

Zahrajeme si hru, při které každý účastník získá obrázek nějakého zbytku potravin, kterou žížala rozkládá. Mezi obrázky je také sklo a PET-lahev, abychom si uvědomili, že žížala rozkládá jen organický odpad.

Příprava: Vybereme obrázky zbytků, které žížala rozkládá, a obrázky nerozložitelných předmětů. Druhou stranu obrázku obarvíme nějakou barvou (každý jinou). Zalaminujeme, rozstříháme (na šest částí). Na pět částí obrázku umístíme kancelářskou sponku. Šestá část bez sponky nám slouží pro losování barvy. Před začátkem hry části s kancelářskou sponou rozmístíme po místnosti.

Hra: Každý účastník si vybere jednu z kartiček bez sponky. Barva na zadní straně kartičky mu určuje, jak barevné kartičky má poté sbírat. Potom dostane magnet na provázku (provázek je na magnetu připevněný lepící páskou), kterým bude sbírat zbylých pět částí svého obrázku. Sbírat části obrázku se smí pouze pomocí magnetu, který přitahuje kancelářskou sponu na obrázku. Účastníci tímto způsobem posbírají všechny části obrázku a nosí si je na stůl. Potom z kartiček sundají kancelářské spony, dají je do krabičky a složí puzzle. Nakonec určí, zda je na jejich obrázku věc, kterou by žížala rozložila či nikoliv.

Pomůcky: rozstříhané obrázky zbytků potravy pro žížalu a obrázky nestravitelných předmětů, kancelářské spony, magnet na provázku, krabička na odkládání magnetů

- **Bioodpad na kompost**

Na skládce zbyly už jen organické zbytky (jsou vloženy do malých pytlíčků, aby se nerozsypany), které odneseme na kompost (malá hnědá ohrádka, vytvořená z lepenky). Na závěr si zopakujeme, co všechno do bioodpadu patří, co z něj umí žížala vytvořit (humus) a k čemu je to dobré. Upozorníme účastníky, že pokud nemáme možnost bioodpad třídit, tak ho bohužel musíme vyhodit do té smutné šedé popelnice na směsný odpad, ale tam se z něj humus nestane, protože zde žížaly nežijí.

Pomůcky: bioodpad – např. skořápka od vajíčka, usušený pytlík od čaje, sušené jablko, sušená slupka od pomeranče, slupka od cibule, slupka od česneku, seno aj., malá hnědá ohrádka jako kompost

69

5. Pexeso (10 minut)

Na stole máme nachystané pexeso s obrázky odpadů. Hrajeme klasickým způsobem, a když někdo získá dvojici, tak musí ještě správně odpovědět, kam by tyto odpadky vyhodil.

Pomůcky: pexeso s odpadky

6. Vzpomínková prezentace (10 minut)

Tento kroužek byl poslední, a proto jsme vytvořili prezentaci s fotkami, která zachycovala průběh přírodovědného kroužku od března 2015 do února 2016. Účastníci se zde mohli najít na fotografiích, vzpomínali jsme na proběhlé aktivity a také jsme se zasmáli.

Nakonec jsme poděkovali za účast a všem rozdali malý dárek – vzdělávací magnetku.

Pomůcky: notebook, prezentace, vzdělávací magnetky

HODNOCENÍ A ROZLOUČENÍ (5 minut)

Děti ohodnotí pomocí smajlíků, jestli se jim program líbil. Mohou hodnotit schůzku jako celek jedním smajlíkem nebo každou její část. Kdo chce, může doplnit slovní komentář.

Pomůcky: obrázky smajlíků 😊😐😞

Zkušenosti z praxe:

Aktivita s trojšipkovým systémem měla úspěch. Účastníci se učili hledat značky na různých odpadcích a hledali, z jakého materiálu jsou vytvořeny.

Velmi nás překvapilo, že koncert na skleničky byl pro účastníky zajímavou zkušeností. Trochu jsme měli obavy, že by někomu mohl vadit hluk či jiné tóniny, avšak opak byl pravdou.

Hru (puzzle) „Co rozkládá žížala“ jsme se snažili ozvláštnit způsobem sbírání částí obrázku pomocí magnetu na provázku, některými tato aktivita ale nebyla hodnocena kladně.

Zpětná vazba

70

APLA-JM požádala dobrovolníky pomáhající s realizací kroužku a účastníky kroužku či jejich rodiče o zpětnou vazbu k přírodovědnému kroužku. Níže si můžete přečíst, co jsme zjišťovali a jaké jsou reakce oslovených skupin.

Reakce na otázky

- dobrovolníci

Položené otázky:

1. V čem vidíš hlavní smysl tohoto kroužku?
2. Co se nám dařilo/nedařilo?
3. Subjektivní dojem, jak ses v roli dobrovolníka cítil/a? Co ti to dalo?
4. Měl/a jsi vždy dostatek informací k dané schůzce? Cítil/a jsi dostatečnou oporu ze strany organizátorů?
5. Legrační situace, které jsi zažil/a v souvislosti s kroužkem?
6. Nepříjemné situace, které jsi zažil/a v souvislosti s kroužkem

OD DOBROVOLNICE SIMONY:

1. Sama bych zhodnotila přírodovědný kroužek určitě pozitivně. Hlavní smysl vidím v dobře stráveném čase dětí a v tom, že se dozví něco nového o přírodě zábavnou a hravou formou.

2. Byla jsem tam jen párkrát, takže těžko objektivně zhodnotím, co se dařilo a co ne, ale na těch hodinách, na kterých jsem byla já, všechno probíhalo v pořádku a všichni se aktivně zapojovali.
3. V roli dobrovolníka jsem se cítila dobře. Byla tam příjemná atmosféra.
4. Ano, měla jsem ke kroužku dostatek informací.
5. "Trhání" bonbonu z provázku jen za pomoci pusy.
6. Na špatnou situaci si nevzpomínám.

OD DOBROVOLNICE HANKY:

1. V tom, že se děti něco nového a zajímavého doví.
2. Témata byla krásně vymyšlená a na ně potom jednotlivé aktivity. Líbila se mi návaznost a propracovanost jednotlivých úkolů.
3. Někdy jsem nevěděla, co se po mně chce. Bylo nás tam většinou hodně dobrovolníků na málo dětí, nerada jsem se pletla pod ruky těm, co to chystaly. Myslím to tak, že jsem moc nevěděla, kde jsem opravdu potřeba, jelikož tím, že nás tam bylo hodně na málo dětí, jsme se občas pletli všichni všem pod rukama.
4. Ano, v tomhle nikdy nebyl problém.
5. Dlouho jsem tam nebyla, bohužel si žádné nevybavuji.
6. Žádné si nevybavuji, moc se mi přírodovědný kroužek líbil.

- účastníci a rodiče

71

Položené otázky:

1. V čem vidíte hlavní smysl tohoto kroužku?
2. Co se Vám líbilo/nelíbilo.
3. Komentář k organizačnímu zajištění? Co příště udělat jinak?
4. Měli jste vždy dostatek informací k dané schůzce? Cítíte dostatečnou oporu ze strany organizátorů?
5. Legrační situace z kroužku?
6. Vzkazy dobrovolníkům/cím, lektorům/kám, organizátorům?
7. Nepříjemné situace, které jste zažili v souvislosti s kroužkem
8. Máte zájem o další pokračování kroužku?

OD ÚČASTNÍKA TADEÁŠE:

Dobrý den,

loni jsem se několikrát zúčastnil přírodovědného kroužku. Hlavní smysl tohoto kroužku vidím v probuzení zájmu o přírodu v účastnících. Líbilo se mi, jaký program organizátoři zařídili. Vždy jsem měl dostatek informací k programu a ze strany organizátorů jsem vždy cítil oporu. Na legrační věci si už nevzpomínám a žádné nepříjemnosti jsem nezažil. Děkuji za nabídku, ale kvůli škole se nemůžu kroužků nadále účastnit.

OD MAMINKY ZÚČASTNĚNÉHO:

Syn byl jen na jedné z prázdninových akcí – téma voda a živočichové v ní, tuším někde u přehrady.

1. Syn byl moc spokojený, protože to bylo téma, které ho velmi zajímá a měl možnost ukázat, že něco ví, i se něco dozvědět.
2. Je pro nás komplikované dovést syna na akci a zároveň ho pak vyzvednout neb nejsme z Brna, tentokrát se to povedlo, takže jsme moc rádi, že to šlo.
3. Organizačně vše klaplo – jak časově, tak zajištění lidmi – předání dítěte i vrácení, vše proběhlo výborně, předával manžel a pochvaloval si to.
4. Proběhlo telefonické sdělení informací o dítěti, děkuji za vstřícnost a empatii a snahu poskytnout co nejvíce informací o akci, abychom věděli, jak vše bude probíhat. Celkově si to syn pochvaloval, včetně závěrečné možnosti občerstvení v restaurační zahrádce (bylo hrozné vedro).
6. Syn by uvítal, kdyby tam byl někdo jako on, ale to chápeme, že nelze zajistit, i tak byl rád, že si mohl povídat.
Ocenil by výlet, který by byl celý o hmyzu.
8. Pokud se nám to podaří organizačně zajistit a téma by syna zajímalo, na nějaký další prázdninový termín bychom ho přihlásili.

OD MAMINKY ZÚČASTNĚNÉ MONČI:

Dobrý den, Monika byla pouze jedenkrát koncem srpna v Lamacentru a nespala tam. Jen chci napsat, že odpoledne se jí moc líbilo a vrátila se nadšená.

72

OD MAMINKY ZÚČASTNĚNÉ MARUŠKY:

Dobrý den, za nás jsme spokojeni. Maruška má zvířata ráda. Akorát by pro ni bylo lepší, kdyby tam měla k sobě i stejně staré děti.

OD MAMINKY ÚČASTNÍKA JONATHÁNKA:

1. Jonathanovi se v přírodovědném kroužku moc líbilo, má rád zvířata, přírodu a kamarády, vedoucí kroužku – učitele.
2. Vše bylo perfektně organizované, téma, pokus, ochutnávka, vybarvování, ...
3. Když bylo potřeba, tak měl doprovod asistentek ze školy do Lamacentra. Dobré bylo, že to stejné téma ještě jednou měli jako součást vyučování ve škole – tyhle děti to tak mají rády.
4. Nejvíce se Jonatánkovi líbilo v Lamacentru čištění odpadků v okolí někde „navrchu“.
5. Legrační je, že doma si nechce uklízet a nevádí mu nepořádek, ale když je v přírodě a vidí odhozenou PET-lahev nebo papírek, tak to musíme uklidit. Nosím sáček na odpadky v kapse – už jsem připravená díky synovi. Také musíme jít v Tišnově na akci čištění potoka Besének, která se koná 23.4.
6. Máme doma "mladého ochránce přírody"
7. Pokračování přírodovědného kroužku bychom uvítali.

odkaz na video: <http://ulozto.cz/xhi52Ktn/apla-wmv>

heslo: pidalka

Přírodovědný kroužek pro lidi s PAS byl podpořen grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů. Vznikl v rámci projektu „Spojme síly, vraťme brněnské přírodě její bohatství“ a spadá pod klíčovou aktivitu „Nedej se, přidej se!“.

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů.

www.fondnno.cz a www.eeagrants.org

Projekt se uskutečnil za finanční podpory statutárního města Brna.

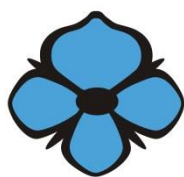
Spolufinancováno Jihomoravským krajem

Lamacentrum (ZO ČSOP Pozemkový spolek Hády) je ekocentrum s podobou malé farmy. Provozuje ho základní organizace ochránců přírody Pozemkový spolek Hády. Posláním PSH je péče o velmi cennou hádeckou přírodu.

Na zdejší přírodní poklady a význam území chceme upozornit i veřejnost. Proto také vzniklo v jednom z bývalých hádeckých lomů Lamacentrum – jako atraktivní místo setkávání přírody a lidí.

www.lamacentrum.cz

rezekvítek

Rezekvítek, z. s., je spolek, jehož posláním je sdružovat občany, kteří se věnují ekologické výchově a ochraně přírody. Zvyšujeme ekologickou gramotnost a povědomí napříč společnostmi – od mateřské školy až po dospělé, především prostřednictvím kvalitních výukových programů, pořádáním vzdělávacích a osvětových akcí, publikační činností, ekologickým poradenstvím. Sami pečujeme o řadu chráněných území a přírodně cenných lokalit.

www.rezekvitek.cz

Asociace pomáhající lidem s autismem **APLA-JM** o.s. vznikla v roce 2002 z iniciativy rodičů a odborníků, kteří pracují s osobami s poruchami autistického spektra (PAS). Veškeré aktivity organizace vycházejí z obecného cíle zkvalitnit život lidem s PAS, snažíme se proto podporovat systematickou a komplexní profesionální pomoc lidem s autismem. Zejména prostřednictvím registrovaných sociálních služeb - raná péče, osobní asistence a sociální rehabilitace. Návčiků funkční komunikace a soc. dovedností. Lidé s PAS mohou navštěvovat zájmové kroužky, sobotní výlety a během letních prázdnin pobytové tábory. Pro odbornou i laickou veřejnost pořádáme akreditované kurzy, disponujeme půjčovnou knih a pomůcek. Lidem, kteří se chtějí zapojit do dobrovolnické činnosti, nabízíme akreditované dobrovolnické centrum a další.